Artikelen en series 2009-6

6 Overdenking: Wandelen met God
10 Effectief Bijbellezen: 7. Een kwestie van tijd
14 De taal van de Bijbel: Gods naam aanroepen
20 Opgaan naar Jeruzalem: 11. Het hemelse Jeruzalem
26 Christus in de Tora: 6. Het bloed van het nieuwe verbond
32 Bijbel en wetenschap: Wetenschap of afgod: 6. Atheïsme als religie
40 Bouwen op het Bijbels fundament: 6. Wonderen de wereld nog niet uit

Vaste rubrieken

Persoonlijk 1
Forum 2
In het nieuws 5
Ontmoeting met: Petrus (2) 18
Hoe leest u? Toon mij uw geloof 24
Het geschreven woord: koinonia / gemeenschap 30
Wonderen van de schepping: Wind (2) 35
Fundamenten van het geloof: De werkzaamheid van God 'in de Geest' 36
Begrijpend zingen: Psalm 73 39
Dit is het land: Betesda 43
Boekbespreking: Jezus' laatste boodschap 44

Bijlagen

1 Beginnend Bijbellezen
2 Studeren met Open Bijbel
3 Jij en de Bijbel (voor de leeftijd van 7 tot 11 jaar)
4 Kids en de Bijbel (voor de leeftijd van 4 tot 6 jaar)

Colofon

Met Open Bijbel is een uitgave van *Broeders in Christus* en verschijnt 5 maal per jaar. Het heeft als doel belangstelling te wekken voor de Bijbel en aan te sporen tot het zelf lezen van Gods boodschap daarin. Een abonnement is gratis.

Vrijwillige bijdragen in de verzendkosten kunt u overmaken naar NL68 INGB 0000 6429 73 t.n.v. Broeders in Christus, Amersfoort. Wij zijn als ANBI geregistreerd.

Redactie en abonnementenadministratie:
Met Open Bijbel, Postbus 520, 3800 AM Amersfoort. **Tel** 0318 845120 (ma-vr 9-20)
E-mail info@metopenbijbel.nl **Internet** www.metopenbijbel.nl

Artikelen mogen worden overgenomen met bronvermelding.

persoonlijk

Hans den Boer

Jong geleerd, is dat ook oud gedaan?

Evenals ik bent u door uw ouders of opvoeders grootgebracht. Zij maakten naar hun beste weten keuzes voor u. Later leerde u dat zelf te doen. Ook beslissende keuzes, die doorslaggevend voor het verdere leven zouden blijken te zijn. Als kind ben ik door besprenkeling gedoopt. Door verder onderricht in, en overdenking van de Schriften, werd het mij steeds duidelijker dat ik bewuste , persoonlijke keuzes moest maken. Vooral met betrekking tot de doop door onderdompeling, en de navolging van Christus. "Als wij gestorven zijn met Christus, geloven wij dat wij ook met hem zullen leven" (Rom 6:8 NB). "Laat dan de zonde geen koning zijn in uw sterfelijke lichaam zodat ge gehoorzaamt aan de verlangens daarvan" (Rom 6:12).

Ja, dergelijke keuzes kunnen vergaande gevolgen hebben voor ons dagelijks leven. De dichter van Psalm 71 overdacht in zijn ouderdom zijn levensweg: "God, u onderwees mij van jongs af aan, en steeds nog vertel ik uw wonderen. Nu ik oud en grijs ben, verlaat mij niet, o God, zodat ik het nageslacht, elk nieuw kind, kan verhalen van de macht van uw arm" (Ps 71:17-18 NB); "Wees de rots waarop ik kan wonen, waar ik altijd heen kan gaan" (Ps 71:3a).Want het was tijdens zijn leven niet altijd gemakkelijk om de wegen van God te blijven bewandelen.

Misschien heeft u, net als ik, geestelijke benauwdheden ervaren. De groei naar geestelijke volwassenheid gaat met vallen en opstaan. Dankzij Gods genade, de kracht van zijn Geest en de onuitputtelijke bron van waarheid in de Schriften, is het mij vergund, de weg naar het eeuwig leven in Gods Koninkrijk te vervolgen. Achter Jezus Christus, de goede Herder van de schapen, aan. En Hij zoekt nog steeds mensen op Hem te volgen. Mocht u het gevoel hebben een beetje, of heel erg, verdwaald te zijn, roep dan tot Hem om hulp. Bijvoorbeeld met de woorden van Ps. 119:176 "Ik dwaal rond als een verloren schaap. Zoek uw dienaar, want ik vergeet uw geboden niet."

VRAAG: Als satan slechts een beeld is van de zonde als aanklager ('De taal van de Bijbel' in 4e jaargang 5), wat bedoelt Jezus dan als Hij zegt dat Hij hem 'als een bliksem uit de hemel heeft zien vallen' (Luc 10:18)?

ANTWOORD: Hiervoor moeten we eerst die tekst wat nader bekijken.
Bliksem: Het Griekse woord voor bliksem is *astrapè*, dat in het NT slechts 8 maal voorkomt (een parallel in de evangeliën voor 1 gerekend), en 16 maal in de Septuaginta, de Griekse vertaling van het OT. Daar is het de vertaling van het Hebreeuwse *baraq* dat zelf iets vaker voorkomt: 21 maal. *Baraq* betekent bliksem, of een 'bliksemend' wapen (zwaard, speer, etc.), of soms ook een lichtglans of schijnsel. In het NT betekent *astrapè* ofwel de bliksem, of het beschrijft het uiterlijk van een engel, of het betekent het schijnsel van een brandende lamp. Vier van de acht maal vinden we in Openbaring: bij de beschrijving van Gods troon, bij het openen van het 7e zegel, bij het beëindigen van de 7e bazuin en bij het uitgieten van de 7e schaal. Telkens in de uitdrukking 'bliksemstralen, stemmen en donderslagen'. Dat spreekt duidelijk van Gods majesteit en van zijn oordeel, wat overeenstemt met *baraq* in het OT, dat we ook vaak vinden in verband met Gods majesteit en oordeel.
Vallen: Taalkundig is het die *astrapè* die uit de hemel valt, niet de satan, zoals ook de internationale vertaalaanwijzingen voor de Bijbelgenootschappen duidelijk aangeven. Letterlijk: Jezus zag de satan 'als een uit de hemel vallende *astrapè*'.
Zien: Taalkundig beschrijft 'zien' niet een eenmalig zien, maar een proces dat een geruime tijd in beslag nam. Jezus zegt dit wanneer de 70 tot Hem zijn teruggekeerd met enthousiast nieuws over hun prediking. Hij spreekt hier dus niet over iets dat Hij ooit eens een keer gezien heeft, maar over iets dat in direct verband staat met het 'succes' van hun prediking. Kennelijk bedoelt Hij dus dat dit 'zien' betrekking had op de gehele activiteit en duur van die prediking; ook dit wordt benadrukt door die internationale vertaalaanwijzingen.
Satan: In het vorige nummer zagen we dat 'satan' de aanklager aanduidt van het verbondsvolk, en dat dit eigenlijk de Wet was die hen (zoals bijv. in het visioen in Zach 3) terecht aanklaagde om hun zonden, maar dat God die aanklacht uiteindelijk, op grond van Jezus' verlossingswerk, niet langer ontvankelijk heeft verklaard. In afgeleide zin was de aanklager in het OT vaak een buitenlandse overheerser, zoals de Babylonische koning Nebukadnezar, door God gebruikt om zijn

volk 'aan te klagen' en het tot inkeer te brengen. In het NT was het echter ieder die van de gelovige verlangde dat hij ook dan nog steeds de Mozaïsche Wet zou houden. Jezus lijkt hier nu te willen zeggen dat Hij de aanklager 'als een bliksem heeft zien vallen' als gevolg van de prediking van de 70. Die prediking heeft de bevolking duidelijk gemaakt dat zij deze aanklager niet langer hoeven te vrezen, maar legt hun anderzijds de verplichting op dat zij die prediking dan geloven en aanvaarden, omdat Gods oordeel hen anders toch zal treffen.

Dan nu dat vers. Vrijwel de enige plaats in het OT waar we die uitdrukking 'uit de hemel vallen' vinden, staat in Jesaja. In Jesaja wordt de dood vergeleken met een vijand uit wiens handen geen ontsnapping mogelijk is. Het oppermachtige Babylonië, dat hen in ballingschap zou voeren, is daarvan een beeld. God zou met de Pers Kores echter een nog machtiger bevrijder brengen, die zijn volk *toch* uit de handen van die onoverwinnelijk geachte vijand zou bevrijden. En zo zou Hij ook een Verlosser brengen die zijn volk eens zou bevrijden uit de macht van die onoverwinnelijk geachte dood. Dat is in Jesaja het onderliggende beeld, aangeduid als de 'goede boodschap', in het Grieks van de Septuaginta: het *euangelion*, het evangelie! En in dat verband lezen we in Jesaja 14 dan hoe die machtige Babyloniër, die zich a.h.w. wilde meten met de majesteit van God Zelf, uiteindelijk machteloos moet afdalen in het dodenrijk, en hoe Gods volk daar een spotlied op zal aanheffen. In dat spotlied noemen ze hem dan de *helel*, de stralende of schijnende (vertaald als 'morgenster'): "Hoe zijt gij uit de hemel gevallen, gij *helel* (stralende) ..." , als een beeld van valse schijn.

Dat brengt ons tot de volgende conclusie:
Wanneer we besluiten dat Jezus hier kennelijk verwijst naar Jesaja, moeten we aannemen dat Hij hier met *astrapè* verwijst naar die *helel*, die valse schijn van gelijkheid aan God. Dan zegt Hij dus: "Ik zag de *aanklager* (voortdurend) als een uit de hemel vallende *helel*". Door hun prediking ging hier Jesaja's profetie in vervulling over dat 'goede nieuws' dat die machtige vijand de dood toch niet het laatste woord heeft, maar dat Gods 'bevrijder' zijn volk zelfs uit diens greep kan redden. En dat 'zag' Hij zolang zij daarmee bezig waren.

In het

Belangrijke en interessante nieuwsfeiten

De wortel van alle kwaad is geldzucht. Door zich daaraan over te geven, zijn sommigen van het geloof afgedwaald en hebben ze zichzelf veel leed berokkend (1 Tim 6:10).

De afgelopen maand is er alweer een bank 'omgevallen'. En de betrokkenen zijn weer druk bezig elkaar de schuld te geven. De voormalige eigenaar klaagt dat hij 'niets meer heeft' en zijn dure huis moet verkopen. En dat de overheid (dus de belastingbetaler) hem had moeten 'redden'. Maar zolang de zaken goed gaan klagen zulke mensen over het feit dat ze aan diezelfde overheid belasting moeten *betalen*. Bankdirecteuren worden tegenwoordig afgerekend op hun resultaten. Ze worden rijk als het 'goed' gaat, d.w.z. wanneer er winst wordt gemaakt. En hoe groter de winst, hoe groter hun bonus. En als het *niet* goed gaat, worden ze ontslagen met een gouden handdruk, en kunnen ze wel weer ergens anders beginnen. En dat verleidt ze er toe steeds grotere risico's te nemen; met andermans geld. En de klant is de dupe; of ... ?

Iemand wees er op dat ook de klant niet onschuldig is. Wie geld heeft gespaard wil graag rente ontvangen zolang hij dat geld niet nodig heeft. Maar, zo werd gevraagd, wanneer hij daar met weinig risico 5% over kan krijgen, waarom wil hij dan per se in zee met iemand die hem 7% biedt? Rente is de 'huur' die een bank je betaalt voor het mogen lenen – en weer doorlenen – van je spaargeld. Maar geld is net als water: het stroomt altijd naar het laagste punt. Iedereen wil een zo veilig mogelijke stalling van zijn spaargeld, en dus wordt daar minder rente voor geboden. Hoe meer risico, hoe minder belangstelling van spaarders, en hoe meer rente er dus moet worden geboden als 'huur' voor dat geld. Dus omgekeerd: als de rente hoog is, zit er kennelijk een luchtje aan. Maar menig spaarder, die zich inmiddels 'belegger' noemt, wil alleen nog het hoogste 'rendement', en valt dan als een blok voor mooie verhalen over hoge, 'risicoloze' superwinsten. Zolang dat goed gaat, klopt hij zichzelf op de schouder, en roemt zijn eigen slimheid. En als het fout gaat vindt hij dat hij bedrogen is, en dat hij recht heeft op schadevergoeding.

In beide gevallen nemen mensen risico's, en wanneer het fout loopt proberen ze de gevolgen af te wentelen op anderen. Want ze hebben 'recht' op winst, en dus recht op compensatie van eventueel verlies. Maar waarom willen ze steeds meer? Enkele jaren geleden hoorde ik van een onderzoek naar de relatie tussen inkomen en levensgeluk, dat

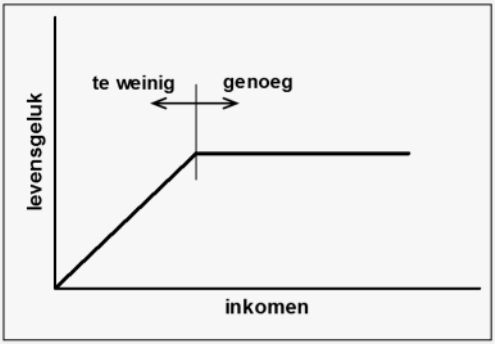

was gehouden in arme en rijke landen. Dat leverde het beeld op dat hiernaast globaal is weergegeven. In arme landen is er een duidelijke relatie: wie werkelijk te weinig heeft, heeft daar echt onder te lijden. Maar boven een bepaalde levensstandaard neemt het levensgeluk dat mensen (zelf!) ervaren, niet langer toe met toenemend inkomen. Genoeg is kennelijk genoeg. Waarom willen mensen dan toch steeds meer? Kennelijk omdat hun tevredenheid niet langer afhangt van 'genoeg', maar van 'meer dan mijn buurman'. Dan wordt het een wedstrijd, want je kunt nu eenmaal niet *allemaal* meer verdienen dan je buurman. Dus beginnen ze risico's te nemen. Bovendien: als er niet extra gewerkt wordt, neemt het totaal van wat we met zijn allen verdienen niet toe. Dus proberen ze daar voor zichzelf een groter deel van in handen te krijgen, uiteraard ten koste van anderen die dan automatisch minder krijgen. Dan gaat het niet langer om 'hoeveel', maar om 'hoeveel extra' en zijn ze diep ongelukkig wanneer dat niet lukt. Ze zijn verslaafd, verslaafd aan geld, en hebben telkens een nieuwe 'shot' nodig om nog gelukkig te *blijven*.

In de wet van Mozes werd de Israëliet geboden te zorgen voor zijn behoeftige medemens: de armen, de wezen en weduwen, de zieken en invaliden, en de ouderen die niet langer in staat waren te werken. En dat zou ze uiteindelijk niet eens wat kosten. Het zou ze juist rijker maken, want wanneer ze dat nauwgezet zouden doen, zou God ze extra zegenen. Maar in onze maatschappij is het: ieder voor zich en God voor ons allen. Christus had gezegd: "Geen enkele knecht kan twee heren dienen: hij zal ... toegewijd zijn aan de ene en de andere verachten. Jullie kunnen niet God dienen én de mammon" (Mat 6:24; Luc 16:13). Maar onze moderne, van oorsprong christelijke, maatschappij lijkt te willen bewijzen dat Jezus ongelijk had en dat het *wel* kan, en sluit de ogen voor het duidelijke bewijs van het tegendeel. En in Openbaring 17 en 18 kunnen we lezen hoe dat allemaal gaat aflopen. R.C.R

In Genesis wordt ons van Noach verteld dat hij 'onder zijn tijdgenoten rechtvaardig en onberispelijk' was, wat de schrijver vervolgens samenvat als: "Noach wandelde met God". Behalve van hem lezen we dit ook nog van Henoch, maar elders komt die uitdrukking niet in deze vorm voor. Toch vinden we dit *begrip* wel degelijk op veel plaatsen in de Bijbel. David heeft verscheidene psalmen geschreven waarin hij God smeekt zijn leven te redden, of waarin hij God dankt dat Hij dat heeft gedaan. En zijn redenering is steeds dat zijn dood scheiding zou brengen tussen God en hemzelf. Bijvoorbeeld: "Wat baat het u als ik sterf, als ik afdaal in het graf? Kan het stof u soms loven en getuigen van uw trouw?" (Ps 30:10). In zijn woorden klinkt het vonnis van Genesis 3 door: "Stof zijt gij, en tot stof zult gij wederkeren". Met de dood hield alles op, dus ook (of vooral) zijn relatie met God. *Dat* was voor hem - en anderen - de grote verschrikking van het sterven: niet de angst voor de dood als zodanig, maar de wanhoop dat hij dan niet langer zou kunnen 'wandelen' met zijn God.

"Wandelen

Het voorbeeld van Jezus

Het grote belang van Jezus' offer aan het kruis was daarom dat het een uitweg bood uit deze situatie. En opnieuw: het ging daarbij niet om het terugdraaien van het doodvonnis over de zonde als zodanig; het herstel van die relatie met God was de kern van het evangelie dat de apostelen predikten. En de essentie van Jezus' lijden aan het kruis was daarom niet het vooruitzicht van zijn dood (waaruit Hij na drie dagen weer op zou staan), en zelfs niet dat afgrijselijke fysieke lijden dat een kruisiging teweegbracht, maar het (in onze plaats) moeten ondergaan van die scheiding tussen Hemzelf en zijn Vader, zelfs al was dat 'maar' voor drie uur, gesymboliseerd door een duisternis die over het land kwam. In de loop van de geschiedenis hebben tallozen hun leven geofferd voor anderen. En in het Romeinse Rijk hebben duizenden anderen zo'n kruisdood moeten ondergaan. Maar niemand van hen heeft zo bewust moeten ervaren wat het is om volledig van God gescheiden te zijn. Zijn roep "Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?" is de wanhoopskreet van een mens die gewend was in de volste zin 'te wandelen met God' en die het in zijn zwaarste beproeving nu moet zien vol te houden zonder die nabijheid. Jezus citeert hier Psalm 22, in het Hebreeuws of in het Aramees, en Matteüs en Marcus vertalen dat vervolgens in het Grieks, maar met een iets verschillende nadruk. Bij Matteüs zegt het Grieks: <u>waarom toch</u> hebt U mij <u>verlaten</u>?. En bij Marcus: 'waarom verliet U

(juist) mij?'. Wanneer we ons afvragen wat Hij bedoelt met deze kreet, moeten we bedenken dat Hij zich in Getsemane al volkomen bewust was geweest van de zwaarte van de straf die Hij (voor ons) moest dragen (Luc 22:44); Hij wist wat Hem te wachten stond. Anderzijds wist Hij dat de eerste strofe van die psalm eindigt met "U hebt mij geantwoord!" (vs 22). Als we verder bedenken dat 'heeft ... verlaten' in het Grieks geen actie aangeeft maar een toestand die daar het gevolg van is (zie "De taal van de Bijbel", jaargang 3 nr. 5) lijkt het voor de hand te liggen dat zijn wanhoopskreet niet slaat op het feit van die scheiding zelf, maar op de *duur* ervan: 'waar blijft nu toch dat antwoord?'. En de kort daarop volgende kreet "Het is volbracht" (Joh 19:30) *moet* wel een reactie zijn op dat antwoord, dat Hij dan tenslotte toch heeft gekregen. Maar dit alles tekent Hem daarmee bij uitstek als iemand die wandelde met zijn God. En voor wie die scheiding dus de grootste beproeving was die Hem kon treffen. En uiteraard moet dat een voorbeeld zijn voor ons.

met God"

Het 'goede nieuws'

Maar dan is de volgende vraag onvermijdelijk: wandelen *wij* ook zo met God, als een Noach, als een David, of zelfs als Jezus? En dan dus niet: 'doen we wel goed genoeg ons best?', maar: zijn ook wij ons dat net zo sterk *bewust*? Of leeft dat toch niet zo voor ons? Wie Jesaja kent weet dat daarin de basis wordt gelegd voor Gods oplossing van het probleem van zonde en dood, en dat daarin voor het eerst het 'goede nieuws' wordt verkondigd van een ontsnapping uit de gevangenis van de dood, en dus de oplossing voor die scheiding tussen God en de mens: "De geest van God, de HEER, rust op mij, om aan armen (nederigen) het goede nieuws ('evangelie') te brengen ... om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan geketenden hun bevrijding" (Jes 61:1). Want: "Kan aan een sterke de buit ontnomen worden, of zullen de gevangenen van hem die in zijn recht is, ontkomen? Maar zo zegt de HERE: Toch worden de gevangenen aan een sterke ontnomen, en ontkomt de buit van een geweldige" (Jes 49:24-25, verg. Matt 12:29-30). En *dat* was dus de boodschap die Jezus predikte in de synagoge in Nazaret (Luc 4), want dat was de verlossing waar het Joodse volk naar uitzag. In de wereld van de 1e eeuw onderscheidde het Joodse volk zich van *alle* andere volken door uit te zien naar een opstanding uit de doden, in plaats van een troosteloos leven in een of andere onderwereld (zoals de Romeinen en het gewone Griekse volk), of juist een inherent eeuwig voortbestaan in

een wereld tussen de goden (zoals de Egyptenaren of de Griekse filosofen). Petrus' bevrijding - door een engel van God - uit de zwaar beveiligde gevangenis van Herodes, waar hij wachtte op zijn executie (Hand 12), is een duidelijk beeld van die opstanding. En Paulus noemt de opstanding 'de hoop van Israël' (Hand 23:6; 26:6; 28:20), en wijst er op dat dat steeds het onderwerp van zijn prediking is geweest, in zijn verdediging tegenover de Joodse Raad (Hand 23), tegenover Felix (Hand 24), tegenover Festus en Agrippa (Hand 26), en tegenover de Joodse leiders in Rome (Hand 28). Het evangelie was voor hem die boodschap van verlossing uit de dood en dat herstel van onze relatie met God.

En wij?

'Leeft dat voor ons?', vroeg ik. Veel christenen reageren alsof iemand te kort is gedaan wanneer hij 'vóór zijn tijd' sterft, wanneer hij 'zijn dagen niet heeft mogen voltooien'. Soms is er zelfs verontwaardiging: waarom juist hij, die zoveel deed voor het geloof en de prediking, terwijl goddelozen van een lang leven mogen genieten. En dan gaat het beslist niet over die scheiding, maar over de levensdagen die hij is 'misgelopen', die hem 'ontnomen zijn' zelfs. In overlijdensadvertenties lees ik "Het heeft God behaagd tot Zich te nemen ...", op een toon die spreekt van berusting, niet van vreugde. Paulus schreef aan de gemeente te Filippi: "Ik verlang heen te gaan en met Christus te zijn, want dit is verreweg het beste". Uiteraard gaat hij hier - voor het moment - voorbij aan het feit dat die opstanding er pas zal zijn bij Christus' wederkomst: wat voor hem telt, is dat de dood niet het laatste woord heeft. Maar de moderne christen lijkt toch vaak een stuk meer gehecht aan zijn huidige leven. Eeuwig leven lijkt voor hem vaak toch meer iets voor 'na afloop van het echte leven', als een soort oudedagsvoorziening. En maar al te vaak hoor je ook van mensen die het geloof volledig hebben opgegeven omdat God niet heeft ingegrepen toen iemand, of zelfs een groep mensen, ergens om het leven is gekomen. Kortom ze spreken en handelen alsof voor hen de dood wel degelijk het absolute einde is van het leven, of in elk geval van het interessantste deel daarvan. Maar juist niet omdat zij die scheiding voor ogen hebben tussen God en henzelf. Hoe komt dat toch? De Schrift is duidelijk genoeg, dus daaraan kan het niet liggen. Gebrek aan echte Schriftkennis dan? Wellicht. Maar ik vrees dat voor heel veel mensen die zichzelf beschouwen als overtuigd christen, een besef van Gods voortdurende aanwezigheid misschien toch onvoldoende is ontwikkeld. Wie nu, in dit leven, wandelt met God (en Christus), zou toch hartstochtelijk moeten uitzien naar de dag dat die relatie zowel volmaakt als eeuwigdurend zal zijn geworden. Dus, met andere woorden, de vraag lijkt te moeten luiden: wandelen wij eigenlijk wel echt met God?

Het weggeëbde besef

Ik vrees dat we te blasé zijn geworden. We zijn ons niet meer zo bewust, of in elk geval niet meer in voldoende mate, van het unieke karakter van de bevrijding uit die gevangenis van de dood, die ons is aangeboden. Een man als David was zich terdege bewust van de sterfelijkheid van de mens, en dus was het voor hem: dood is dood, en dat zou het absolute einde van zijn relatie met God zijn. Voor hem was dat een afschuwelijk schrikbeeld, dat hem wanhopig kon maken. Maar al in de tijd van de kerkvaders heeft de kerk de leer van Plato overgenomen dat de mens in feite helemaal niet dood gaat, maar gewoon voortleeft, in een andere, zelfs meer volmaakte, vorm (in feite de leugen van de slang). Dat beroofde echter wel meteen de opstanding van zijn unieke karakter; en dat schrikbeeld van zijn wanhopige vooruitzicht Die opstanding deed er nu alleen nog maar een lichaam bij, maar zonder dat lichaam kon je je in het hiernamaals ook al uitstekend redden; dus die opstanding was hooguit een extraatje. De dood is nu van zijn schrik beroofd, niet door Jezus, ook niet door Paulus, maar door Plato. En de christen is zich daarom gaan focussen op andere zaken. Hij begon zich te bemoeien met het leven van anderen, of die zich wel allemaal aan de juiste voorschriften hielden. En hij begon te redetwisten over allerlei moderne opvattingen: kon je die nu wel of niet aanvaarden. En dus is de moderne christen in de ogen van zijn omgeving maar al te vaak een wereldvreemd, bemoeizuchtig en betweterig type, in plaats van iemand die, zoals zijn grote voorbeeld - Jezus, Gods karakter uitstraalt. Paulus predikte de opstanding als HET goede nieuws: ontsnapping uit die zwaar beveiligde inrichting, die gevangenis van de dood. Maar wij verspreiden huis aan huis een folder die de mensen vertelt dat Darwin toch ongelijk had; ongetwijfeld stof voor een interessante discussie, maar is dat voor ons nu echt de essentie van het evangelie? Dan moet er toch iets verschrikkelijk mis zijn gegaan, ergens tussen Paulus en nu!

Wandelen met God is niet iets dat uitsluitend bedoeld was voor geloofshelden uit een ver verleden. Integendeel: dat wordt ook van ons verwacht, hier en nu. Wie alleen in het geloof is geïnteresseerd als een soort oudedagsvoorziening (na je dood nog eeuwig leven) maar niet werkelijk is geïnteresseerd in een band met God, heeft het verkeerde ‘pensioenfonds’ gekozen. Die zal straks merken dat God dan ook niet in hem is geïnteresseerd. Maar wie volledig inzet op dat wandelen met God, daar voortdurend naar streeft, en dat ook zo *ervaart*, zal straks bevrijd worden uit de kerker van de dood, zoals Petrus uit de kerker van Herodes, en dan nooit meer gescheiden worden van God.

R.C.R.

Effectief Bijbellezen

7. Een kwestie van tijd

Tot slot van deze serie over effectief Bijbellezen willen we nog wat tijd besteden aan de kwestie van tijd. De Bijbel gaat duidelijk anders om met het begrip tijd dan wij, en soms kan dat verwarrend zijn. Ook hier gelden weer de twee basislessen: je moet de Bijbel leren lezen door de ogen van een Israëliet van destijds (en dus niet met onze moderne westerse ogen) en de Bijbel is geen geschiedenisboek. Voor deze keer betekent dat, dat wat van belang is staat gerangschikt naar thema en niet altijd in de volgorde waarin het gebeurd is.

Hoe lang duurde het?

Het eerste aspect waar ik naar wil kijken is de *lengte* van tijd. Neem de plagen over Egypte. Wie Exodus 7-12 leest, krijgt onwillekeurig de indruk dat de plagen elkaar in zeer korte tijd opvolgden: zoiets als één per week. In werkelijkheid zal het eerder iets geweest zijn van één per maand, of misschien wel met nog langere tussenpozen. Hier en daar kun je dat ook wel uit de tekst opmaken, wanneer bijvoorbeeld blijkt dat twee opvolgende plagen (de 7e en de 8e) verschillende oogsten vernietigen. Belangrijker echter: als je de hele situatie tot je laat doordringen, besef je dat het hier gaat om een serie plagen die één voor één alle economische aspecten van Egypte vernietigen, zodat het land tenslotte geruïneerd achterblijft. Dat moet tenminste een volle jaarcyclus in beslag hebben genomen. Dus door de zaak in groter verband te beschouwen, leer je door het compacte verslag heen te kijken en te begrijpen wat daar werkelijk plaats vond. Maar bij oppervlakkig lezen kan je dat gemakkelijk ontgaan en wordt je door die compactheid van de vertelling op het verkeerde been gezet.

Een ander voorbeeld is het verhaal over het ontstaan van de eerste gemeente te Jeruzalem en de toenemende vijandigheid van de zijde van de Joodse religieuze overheid, dat we vinden in Handelingen 2-7. Ook hier leest het in eerste instantie alsof dit een periode van hooguit enkele weken beslaat. Maar bij meer zorgvuldig lezen zien we meer. In 2:41 lezen we over 3000 dopelingen, maar in 4:4, nog geen 40 verzen verderop, zijn het er al 5000. Tegen die tijd begint de Joodse overheid hen al als een ‘risico’ te zien, en worden Petrus en Johannes gearresteerd. Nog eens 30 verzen verder is er al een georganiseerd gemeenteleven. In hoofdstuk 6 bestaat er al een georganiseerde dagelijkse verzorging van de weduwen, die bovendien zelfs al lang genoeg bestaat om al weer tot onenigheid te hebben kunnen leiden. Dat zal toch allemaal meer tijd hebben genomen dan een paar weken. Die periode eindigt met de dood van Stefanus en de beginnende vervolging door Saulus, waardoor de gemeente

zich verspreidt en de prediking op gang komt “in geheel Judea en Samaria en tot het uiterste der aarde” (verg. Hand 1:8 met 8:1). Wanneer we dan denken aan Daniëls profetie over de zeventig ‘zeventallen’ van jaren (Dan 9), en beseffen dat er op de helft van het laatste zevental (‘jaarweek’) “een gezalfde zal worden uitgeroeid, terwijl er niets tegen hem is” - een duidelijk beeld van Jezus’ kruisdood - ligt het voor de hand om aan te nemen dat deze periode de *tweede* helft van die jaarweek beslaat, dus 3 ½ jaar (de eerste helft van die jaarweek was dan uiteraard de periode van Jezus’ prediking).

Lessen en conclusies

Het tweede aspect dat ik hier wil bekijken is dat van de tijds*volgorde*. De Bijbel is geen geschiedenisboek, maar een lesboek. We vinden de gebeurtenissen daarom niet altijd in strikt chronologische volgorde, maar zo gerangschikt dat we de boodschap het beste begrijpen. Het boek Richteren beschrijft bijvoorbeeld hoe het volk, na de woestijnreis en de verovering van het land, geleidelijk begint af te dwalen. En dat des te meer naarmate de herinnering aan Gods grote daden bij de uittocht en in de woestijn begint te vervagen. En het boek eindigt dan, in Richteren 19, met een vrijwel exacte kopie van wat er gebeurde te Sodom in Genesis 19. De les is dus duidelijk: het volk was afgegleden tot op het niveau waarop Sodom was beland toen God besloot het te verwoesten. Commentatoren zijn het er echter over eens dat uit de details van het verhaal blijkt dat het zich moet hebben afgespeeld in een tijd betrekkelijk kort na de intocht. De periode van de Richteren beslaat in totaal ca. vier eeuwen, maar volgens 20:28 speelt deze gebeurtenis zich af tijdens het hogepriesterschap van Pinehas, de tweede generatie na Aäron. Het verhaal staat hier dus absoluut niet op zijn chronologische plek (dat geldt feitelijk voor het hele blok Richt 17-21), maar geeft wel een soort ‘slotconclusie’ aan het boek.

Een andere vorm van het niet volledig in acht nemen van de chronologische volgorde zien we in 1 Samuël 16 en 17. In hoofdstuk 16 lezen we hoe David Sauls wapendrager wordt, maar een hoofdstuk later lijkt het alsof Saul niet weet wie David is. We hadden het daar al eens over in nummer 5 van vorig jaar (blz 2&3), waar ook de volledige uitleg staat van deze schijnbare tegenstrijdigheid. Waar het nu om gaat is dat we hier te maken hebben met twee afzonderlijke ‘lessen’. De les van hoofdstuk 16 handelt over Sauls toenemende sympathie voor David, waarbij dat doorloopt tot een veel latere toestand. We lezen dat als achtergrond voor zijn latere haat tegen David, wanneer hij begint te be-

seffen dat hij met een 'rivaal' van doen heeft. De les van hoofdstuk 17 gaat over Sauls gebrek aan geloof tegenover het geloof van David. Voor *dat* verhaal gaan we eerst weer een stukje terug in de tijd, want dat is een ander onderwerp, dat gedeeltelijk overlapt met dat eerdere verhaal.

Wat er gebeurde en wat er aan vooraf ging

Nog weer een ander voorbeeld vinden we in Jesaja, in de hoofdstukken 36-39. In de hoofdstukken 36 en 37 vinden we een uitgebreide beschrijving van de aanval van de Assyrische koning Sanherib op Jeruzalem. Sanheribs vertegenwoordiger pocht op diens militaire successen en stelt de God van Israël op één lijn met de goden van de volken die hij eerder heeft overwonnen. Op dat moment is koning Hizkia al beroofd van al zijn eigen militaire middelen. Zijn vestingsteden elders in Juda zijn al gevallen en Jeruzalem is door de Assyriërs hermetisch afgegrendeld van de rest van de wereld. Hizkia kan geen kant meer op. Dan doet hij een beroep op God, legt Hem als een kind de brief van Sanherib voor, en bepleit dat God deze snoeverij toch niet onbeantwoord kan laten. God verzekert hem dan door Jesaja van Zijn steun, en vervolgens wordt Sanheribs complete leger, althans voor zover het voor Jeruzalem ligt, door Hem vernietigd en is Sanherib gedwongen naar zijn land terug te keren. Dat tekent Hizkia als een vroom koning, die zelfs in een naar menselijke maatstaven verloren situatie volledig op God vertrouwt en dat vertrouwen ook beloond ziet.

Maar in de beide volgende hoofdstukken vinden we ineens een totaal ander beeld. Hizkia is ziek geworden en Jesaja komt hem aanzeggen dat hij zal sterven. Hizkia is ontzet; hij was bezig met grote hervormingen om het volk weer tot God te brengen en nu kan hij dat werk niet afmaken. Bovendien zijn het politiek zware tijden en hij heeft op dat moment nog geen geschikte opvolger. Op zijn smeekbeden schenkt God hem dan genezing en krijgt hij nog 15 jaar extra. Hij mag zelfs van God een 'onmogelijk' teken vragen als bewijs dat Hij met hem is. Een duidelijker bewijs van Gods bijstand zou een mens niet kunnen verlangen. Maar wanneer er dan een gezantschap uit het verre Babylon komt, zogenaamd om hem geluk te wensen met zijn voorspoedige herstel maar feitelijk om hem te polsen over deelname in een politieke alliantie tegen Assyrië, voelt hij zich zo gevleid door het feit dat ze hem daar kennelijk belangrijk genoeg voor achten, dat hij zijn vertrouwen op God vergeet en inruilt voor een vertrouwen op de militaire macht van Babylonië. Hij wordt daar door Jesaja, op Gods bevel, zwaar voor berispt. De vraag is echter: wanneer speelde dit zich af? Velen menen dat dit *na* Sanheribs aanval moet zijn, om de simpele reden dat het in een later hoofdstuk staat. Maar tijdens zijn ziekte had God hem door Jesaja laten verzekeren: "Ik heb je gebed gehoord en je tranen gezien. Welnu, ik geef je nog vijftien jaar te leven, en ik zal jou en deze stad redden uit de handen van

de koning van Assyrië. Ik zal deze stad beschermen" (Jes 38:5-6). De komst van Sanherib dreigt al, maar is nog geen werkelijkheid. En Hizkia stelt zijn vertrouwen op Babylon in plaats van op God, hoewel Deze hem dat nadrukkelijk had toegezegd! Juist daarom grijpt God, wanneer Sanherib er dan is, pas in wanneer Hizkia werkelijk geen kant meer uit kan en moet toegeven dat alleen Gods directe ingrijpen hem nog kan redden. Deze beide hoofdstukken brengen ons dus even een stukje terug in de tijd om de gebeurtenis nogmaals te bekijken, maar nu vanuit een ander standpunt. En dat moet ons duidelijk maken dat zelfs een 'goede' koning als Hizkia niet volmaakt is, en dat er dus uiteindelijk een ander soort koning nodig is om Gods beloofde Koning te zijn. Want dat blijkt de les te zijn van het volgende deel van het boek Jesaja.

Verhalen die niet 'aansluiten'

Het derde aspect dat ik wil bekijken is dat van 'onvolledigheid'. Het verhaal vertelt ons niet altijd alles, maar alleen dat wat we moeten weten om de lessen te begrijpen die het ons wil leren. Want nog maar weer eens: het is een lesboek. Zo vinden we in het begin van het evangelie van Matteüs een beschrijving van de wijzen uit het oosten, die in Jezus' tweede levensjaar te Jeruzalem navraag doen naar de nieuw-geboren koning. Herodes schrikt zich wild en neemt onmiddellijk maatregelen om deze rivaal uit de weg te ruimen. Maar God grijpt in en Jozef is met zijn gezin (en dus met die 'rivaal') al vanuit Betlehem op weg naar Egypte. Zodra Herodes is gestorven, keert hij terug met de bedoeling zich opnieuw te Betlehem te vestigen, maar wanneer hij hoort dat Herodes' zoon nu op de troon zit (dat was niet vanzelfsprekend, want in feite maakten de Romeinen er toen de dienst uit) besluit hij dat het veiliger is terug te gaan naar Nazaret in Galilea, waar hij daarvóór gewoond had. Lucas begint zijn verhaal vroeger en vertelt ook van de eigenlijke geboorte, en de voorstelling in de tempel een goede maand later. Maar hij vermeldt vervolgens alleen maar dat ze terugkeerden naar Nazaret. Bij hem geen woord over dat tijdelijke verblijf in Egypte dat daar nog tussen zat, want dat speelt in *zijn* verhaal geen rol. Toch mag je Lucas geen onnauwkeurigheid verwijten, laat staan geschiedvervalsing, want hij schrijft geen geschiedenis. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat het begin van zijn evangelie is gebaseerd op het getuigenis van Maria zelf, dus hij heeft beslist van dat verblijf in Egypte geweten. Maar het gaat hem in zijn evangelie om de aspecten van discipelschap en daarin speelt dit geen rol. Matteüs benadrukt Jezus' koningschap: Jezus was die volmaakte koning die Hizkia niet kon zijn, laat staan Herodes. En dus speelt die vlucht naar Egypte wel een rol in *zijn* verhaal. Dat zijn aspecten die we nooit uit het oog mogen verliezen wanneer we de betekenis van een verhaal willen doorgronden: wat vertelt de schrijver ons, maar ook: wat vertelt hij ons *niet*. R.C.R

Dan komt de dag van de HEER, groot en ontzagwekkend. Dan zal

ieder die de naam van de HEER aanroept

worden gered (Joël 2:31-32, Hand 2:20-21).

In Exodus 32 lezen we over de zonde van het volk, met het gouden kalf. Nadat Mozes Gods toorn heeft afgewend door voor het volk te pleiten, vraagt hij Gods heerlijkheid te mogen zien. In hoofdstuk 34 lezen we dan hoe God hem op de berg voorbij gaat en Zijn 'naam' uitroept:

> HERE, HERE, God, barmhartig en genadig, lankmoedig, groot van goedertierenheid en trouw, die goedertierenheid bestendigt aan duizenden, die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft; maar de schuldige houdt Hij zeker niet onschuldig ... (Ex 34:6-7, NBG'51).

Bij de berg Sinaï had het volk Gods Wet ontvangen, en wie die Wet volledig zou houden, niet slechts naar de letter maar vooral ook naar de geest die daaruit sprak, zou behouden worden. Maar nog vóór Mozes met de twee stenen tafelen de berg weer was afgedaald, was het volk al overgegaan tot een valse vorm van eredienst. De Wet stelt hoge eisen, waar in de praktijk, buiten Jezus, niemand ooit aan heeft voldaan. En deze geschiedenis illustreert dat. Maar meteen daarop hoort Mozes deze beschrijving door God van Zichzelf. We moeten hier bedenken dat een naam in de Bijbel ten diepste is bedoeld als een karakterbeschrijving. En God beschrijft Zichzelf hier als een God die vergeeft, al houdt Hij 'de schuldige niet voor onschuldig'. Volgens de strikte letter van de Wet zou één enkele overtreding al fataal zijn; de mens zou daarmee zijn kans op eeuwig leven al hebben verspeeld, maar kennelijk is God bereid zo'n overtreding te vergeven. Al is het onder voorwaarden, want Hij houdt de schuldige niet zondermeer voor onschuldig: Hij laat de overtreding niet zomaar passeren, maar is blijkbaar wel bereid om een voorziening te treffen. En dat alles dienen we te zien samengevat in de naam HEER (Hebreeuws: JHWH), die hier – voor extra nadruk – tweevoudig wordt uitgeroepen. De conclusie hieruit is dus:

- Gods 'heerlijkheid' bestaat uit zijn karakter,
- dat karakter houdt in dat Hij bereid is te vergeven,
- dat karakter moeten we uitgedrukt zien in die naam JHWH.

Het beroep op Gods naam

In 2 Samuël 11 lezen we over Davids zonde met Bathseba. Wanneer de profeet Nathan hem duidelijk maakt wat hij heeft gedaan, beseft hij dat

hier onder de Wet geen verzoening voor mogelijk is, en hij doet dan een beroep op Gods geopenbaarde naam. We lezen dat niet in 2 Samuël, maar wel in Psalm 51 (en ook in Ps 32), die over deze zaak gaat:

> Wees mij genadig, o God, naar uw goedertierenheid, delg mijn overtredingen uit naar uw grote barmhartigheid; was mij geheel van mijn ongerechtigheid, reinig mij van mijn zonde. Want ik ken mijn overtredingen, mijn zonde staat bestendig voor mij (Ps 51:3-5, NBG'51).

In de hier geciteerde NBG'51, herkennen we duidelijk die termen genadig, barmhartig en goedertierenheid voor God, en ongerechtigheid, overtreding en zonde voor hemzelf, uit Exodus 34. Hij herinnert God er als het ware aan dat Hij Zichzelf aan Mozes heeft geopenbaard als een God die vergeeft. En om *die* vergiffenis vraagt hij. Ook in Salomo's gebed, bij de inwijding van de tempel, komen we deze termen weer tegen:

> Wanneer zij [het volk] tegen U zondigen (er is immers geen mens die niet zondigt) en ... zich bekeren, en tot U smeken: wij hebben gezondigd, ongerechtigheid bedreven en goddeloos gehandeld ... hoor dan in de hemel ... naar hun smeking ... Vergeef uw volk hetgeen waarin zij tegen U gezondigd hebben, en al hun overtredingen die zij tegen U begaan hebben, en geef hun barmhartigheid (1 Kon 8:46-50).

Hij vraagt God, met verwijzing naar Zijn geopenbaarde karakter, bij voorbaat vergiffenis voor overtredingen waarvoor onder de Wet geen voorziening was, mits zij tot inkeer zijn gekomen en Hem daarom smeken.

De Verlosser

In de loop van het OT begint dan duidelijk te worden dat God daar een heel specifieke oplossing voor gaat treffen: het optreden van een Verlosser. Diens werk wordt vooral beschreven in Jesaja, maar de koppeling vinden we bij Daniël. In de profetie over de 70 'weken' (490 jaar) die zullen moeten verstrijken voordat Hij zal optreden, lezen we:

> Zeventig weken zijn bepaald over uw volk en uw heilige stad, om de overtreding te voleindigen, de zonde af te sluiten, de ongerechtigheid te verzoenen, en om eeuwige gerechtigheid te brengen gezicht en profeet te bezegelen en iets allerheiligst te zalven (Dan 9:24, NBG-51).

Dit spreekt van het werk van Christus en de verlossing die hij tot stand zou brengen. We gaan daar nu niet verder op in; in het komende jaar zullen we hier in een artikelenserie ("Verbonden en beloften") uitgebreid aandacht aan besteden.

Het aanroepen van Gods naam

In zijn inwijdingsgebed voor de tempel had Salomo al gezinspeeld op de straffen die God over het volk zou brengen voor hun overtredingen, en zelfs op het feit dat zij uit het land zouden worden verdreven en in ballingschap gevoerd (1 Kon 8:46-51). Die woorden zijn in het citaat hierboven even overgeslagen, maar ze staan er wel degelijk. Door de profeet Joël spreekt God daarom over de dag dat Hij ze weer terug zal brengen, en tegelijkertijd de volken straffen voor *hun* goddeloosheid. Dat zal een dag van oordeel zijn, ook voor diegenen onder het volk die zich ook dan nog niet bekeerd zullen hebben. En dan lezen we:

> Ik zal mijn geest uitgieten over al wat leeft ... Dan zal ik tekenen geven aan de hemel en op aarde: bloed en vuur en zuilen van rook, de zon verandert in duisternis en de maan in bloed. Dan komt de dag van de HEER, groot en ontzagwekkend. Dan zal ieder die de naam van de HEER aanroept ontkomen: op de Sion, in Jeruzalem, is een toevlucht te vinden, zoals de HEER heeft beloofd; ieder die hij roept zal worden gered. (Joël 3:1-5, NBG'51: 2:28-32)

Petrus haalt dit aan in zijn toespraak in de tempel op de Pinksterdag (Hand 2:20-21). Feitelijk zegt hij daarmee dat deze woorden nu in vervulling konden gaan door de dood en opstanding van Christus. Toch was dit nog niet de complete vervulling; het kon dat ook niet zijn. Dit was inderdaad een dag waarop het oordeel over het Joodse volk zou beginnen: zij moesten *nu* kiezen, en in het jaar 70 (de verwoesting van de tempel van het Oude Verbond door de Romeinen) was hun tijd om.

Feitelijk zou er in het jaar 70 daarom juist *geen* ontkoming zijn in Jeruzalem: Jezus waarschuwde zijn volgelingen zelfs om Jeruzalem dan te ontvluchten (Luc 21:20-22). En die dag dat er tekenen zouden zijn aan zon en maan, zou pas later komen (vs 25). Hier gaat het me nu echter om die woorden "Dan zal ieder <u>die de naam van de HEER aanroept</u> ontkomen". Dat mag je niet zo uitleggen dat je alleen maar God hoeft aan te roepen om gespaard te worden. Het betekent dat je een beroep doet op Gods geopenbaarde naam, zoals David en Salomo. Dus dat je tot inkeer bent gekomen, je tekortkomingen belijdt, en je beroept op Gods beloofde vergiffenis, die loopt via Jezus' offer van aan het kruis.

Het heil voor de volken

In zijn inwijdingsgebed voor de tempel had Salomo echter nog iets heel opmerkelijks gezegd:

> Ook wanneer een vreemdeling, die niet tot uw volk Israël behoort en die uit een ver land hierheen is gekomen om u te vereren ... een ge-

> bed richt naar deze tempel, aanhoor hem dan vanuit de hemel, uw woonplaats, en doe wat hij u vraagt. Dan zullen alle volken op aarde uw naam leren kennen en ontzag voor u tonen, zoals uw volk Israël dat doet, en zij zullen weten dat uw naam verbonden is aan deze tempel die ik heb gebouwd (1 Kon 8:41-43).

Salomo vraagt hier dus dat God Zijn naam, die Hij aan Mozes had geopenbaard - dat schenken van vergiffenis voor zonde en overtreding - ook zou waarmaken aan mensen die niet tot het volk Israël zouden behoren! En juist daarom kon die profetie van Joël nog niet meteen in vervulling gaan: het evangelie, de 'blijde boodschap' van vergiffenis, moest eerst nog worden gepredikt aan de andere volken.

Zoals we weten was de apostel Paulus bij uitstek de prediker aan de heidenen, en het is in zijn brief aan de Romeinen dat hij zijn predikingsboodschap het duidelijkst uiteenzet. En daar lezen we dan:

> Er is geen onderscheid tussen Joden en andere volken, want ze hebben allen dezelfde Heer. Hij geeft zijn rijke gaven aan allen die hem aanroepen, want er staat: 'Ieder die de naam van de Heer aanroept, zal worden gered' (Rom 10:12-13).

Ook hij citeert dus Joël, maar redeneert dan dat 'ieder' ook inderdaad betekent: *ieder*, niet alleen uit de Joden, maar ook uit de niet-Joden, dus de heidenen. Vervolgens vraagt hij echter:

> Maar hoe kunnen ze hem aanroepen als ze niet in hem geloven? En hoe kunnen ze in hem geloven als ze niet over hem hebben gehoord? (vs 14)

Gods naam aanroepen vereist dus geloof, en geloof vereist kennis. Want Gods naam aanroepen is meer dan alleen maar het uitspreken van een 'reddende formule'. Het betekent dat je een beroep doet op zijn geopenbaarde karakter, en dat moet je dan kennen. En je moet de 'voorwaarden' kennen (inkeer, belijdenis van zonde, begrip van en geloof in de betekenis van Jezus' offer) en die hebben geaccepteerd. Je moet als het ware je handtekening hebben gezet onder het contract. En dat moet je al hebben gedaan vóórdat die oordeelsdag er is, niet pas dan. In bijbelse termen heet dat: gehoor geven:

> Toch hebben slechts weinigen aan het evangelie gehoor gegeven, want Jesaja vraagt: 'Heer, heeft iemand geloofd wat wij hebben gezegd?' Dus door te luisteren komt men tot geloof, en wat men hoort is de verkondiging van Christus. (vs 16-17).

Laten wij dan *nu* gehoor geven, nu er nog tijd is.

R.C.R

Na zijn strenge woorden tot Petrus in Matteus 16, besloot Jezus met te zeggen: “Ik verzeker jullie: sommigen van de hier aanwezigen zullen niet sterven voor ze de komst van de Mensenzoon en zijn Koninklijke heerschappij hebben meegemaakt.” Zes dagen later nam Hij Petrus, Jakobus en Johannes mee naar een hoge berg, waar een bijzondere gebeurtenis plaatsvond. Jezus veranderde van gedaante (letterlijk: onderging een ‘metamorfose’), zijn gezicht straalde als de zon, zijn kleren werden wit als het licht. Opeens waren daar Mozes en Elia, de twee grootste profeten uit de tijd voorafgaand aan de komst van Jezus. Mozes vertegenwoordigt de wet, Elia de profeten. In Lucas 16:16 lezen we: “De Wet en de Profeten gaan tot aan Johannes: sindsdien wordt het koninkrijk van God verkondigd.” De drie apostelen mochten Jezus even in Zijn verheerlijkte staat zien. Alsof het koninkrijk al werkelijkheid was geworden. Petrus was zeer onder de indruk. Hij stelde voor tenten (loofhutten) te maken, alsof hij de gebeurtenis vast wilde houden. Hij begreep nog altijd niet dat Jezus eerst moest lijden. In zijn tweede brief herinnerde hij aan zijn ervaring: “Toen wij u de glorierijke komst van onze Heer Jezus Christus verkondigden, baseerden wij ons niet op vernuftige verzinsels - integendeel, wij hebben met eigen ogen zijn grootheid gezien. Want hij ontving van God, de Vader, eer en luister, toen de stem van de majesteitelijke luister tegen hem zei: ‘Dit is mijn geliefde zoon, in hem vind ik vreugde.’ Die stem hebben wij zelf uit de hemel horen klinken toen wij met hem op de heilige berg waren.” (2 Pet 1:17,18).

Voordat Petrus en de andere apostelen het evangelie konden verkondigen, moesten zij nog veel leren. Zij maakten er ruzie over, wie van hen de belangrijkste was. Petrus wilde weten hoe vaak hij zijn broeder moest vergeven. Hij was heel zelfverzekerd, vertrouwde op eigen kracht. Maar op weg naar de Olijfberg zei de Here bedroefd: “Jullie zullen mij deze nacht allemaal afvallen”; waarop Petrus zei: “Misschien zal iedereen u afvallen, ik nooit!” Jezus antwoordde hem: “Ik verzeker je: deze nacht zul je, nog voor de haan gekraaid heeft, mij driemaal verloochenen.” Petrus zei: “Al zou ik met u moeten sterven, verloochenen zal ik u nooit” (Matt 26:34-35). In Getsemane ging de Here in gebed. Petrus, Johannes en Jakobus moesten

Petrus (2 slot)

Hem tot steun zijn, maar vielen in slaap. Jezus zei waarschuwend: “Blijf wakker en bid dat jullie niet in beproeving komen” (vs 41). Maar het heeft niet mogen baten: de Petrus faalde in zijn beproeving. Drie maal achtereen bezwoer hij dat hij Jezus niet kende. Toen kwam de schok: “De Heer draaide zich om en keek Petrus aan, en toen herinnerde Petrus zich de woorden van de Heer: ‘Nog voor er vannacht een haan heeft gekraaid zul je mij driemaal verloochenen.’ Hij ging naar buiten en huilde bitter” (Luc 22:61,62). Niets was er meer over van de zelfverzekerde Petrus. Die blik van Jezus zou hij nooit meer vergeten. Hij huilde bitter, als was hij in diepe rouw.

Maar de Here kende zijn hart en zijn berouw. Toen de vrouwen later bij het graf van Jezus kwamen, en een engel zagen die hen vertelde dat Jezus was opgewekt, kregen zij de boodschap: “Ga terug en zeg tegen zijn leerlingen en tegen Petrus: ‘Hij gaat jullie voor naar Galilea, daar zullen jullie hem zien, zoals hij jullie heeft gezegd’” (Mar 16:7). De Here liet Petrus en zijn andere leerlingen zien, dat Petrus nog steeds een leerling van Hem was. Drie maal had hij de Here verloochend. In het openbaar moest hij drie maal zeggen dat hij de Here lief had. De eerste keer herinnerde hem aan zijn hoogmoed. “Simon, zoon van Johannes, heb je mij lief, meer dan de anderen hier?” (Joh 21:15). Na de hemelvaart bewees Petrus een ware discipel te zijn. Vol ijver verkondigde hij het evangelie. Een vervulling van de hem gegeven sleutelbelofte zien wij in Handelingen 4:12: “Door niemand anders kunnen wij worden gered, want zijn naam is de enige op aarde die de mens redding biedt”. Deze kennis mocht hij aan de Joden verkondigen. En hij mocht nòg een sleutel gebruiken. Hij mocht de deur van het evangelie voor de heidenen, die voor de Joden onrein waren, openen. Door een visioen leerde Petrus dat God bepaalt wat rein of onrein is: “Nu begrijp ik pas goed dat God geen onderscheid maakt tussen mensen” (Hand 10:34). Petrus werd een groot apostel, en tot het einde van zijn leven bleef hij de Here, door lijden en verdrukking heen, trouw. Hij vatte dat samen in zijn laatste woorden: “Laat uw standvastigheid niet varen, maar groei in de genade en in de kennis van onze Heer en redder Jezus Christus. Hem komt de eer toe, nu en in eeuwigheid. Amen” (2 Pet 3:18). N.D.

11. Het hemelse Jeruzalem

Door zijn geloof ging Abraham, toen hij geroepen werd, gehoorzaam op weg naar een plaats die hij in bezit zou krijgen, en hij ging op weg zonder te weten waarheen. Door zijn geloof trok hij naar het land dat hem beloofd was maar hem nog niet toebehoorde. Samen met Isaak en Jakob, mede-erfgenamen van de belofte, woonde hij daar in tenten omdat hij uitzag naar een stad met fundamenten, door God zelf ontworpen en gebouwd.

(Hebreeën 11:8-10)

We zijn deze serie begonnen met Abraham en we willen hier ook met hem eindigen. Want toen God hem naar het land Kanaän had gebracht, beloofde Hij hem een eeuwige erfenis:

> Nadat Lot (van hem) was weggegaan, zei de HEER tegen Abram: 'Kijk eens goed om je heen, kijk vanaf de plaats waar je nu staat naar het noorden, het zuiden, het oosten en het westen. Al het land dat je ziet geef ik aan jou en je nakomelingen, voor altijd. (Gen 13:14-15)

Maar in werkelijkheid ontving hij tijdens zijn leven 'zelfs niet één voet' van dat land, zoals Stefanus benadrukt (Hand 7:5, NBG'51). Aangezien God Zich altijd aan zijn woord houdt, moet deze belofte dus iets anders inhouden. En daar gaat de schrijver van de brief aan de Hebreeën nader op in. Na zijn lezers het geloof van Abraham en anderen ten voorbeeld voorgehouden te hebben, zegt hij:

> Zij allen zijn in geloof gestorven; (maar) wat hun beloofd was zagen ze geen werkelijkheid worden, ze hebben slechts een glimp ervan begroet, en ze zeiden van zichzelf dat zij op aarde leefden als vreemdelingen en gasten. Door zo te spreken lieten ze blijken op doorreis te zijn naar een vaderland. En daarmee bedoelden ze niet het vaderland waaruit ze weggetrokken waren, anders waren ze daarheen wel teruggekeerd. Nee, ze keken reikhalzend uit naar een beter vaderland: een hemels (vaderland). Daarom schaamt God zich er niet voor hun God genoemd te worden en heeft hij voor hen een stad gereedgemaakt. (Heb 11:13-16).

De stad van God

Wat vertelt hij ons hier? Ten eerste dat de gelovigen in deze tegenwoordige wereld slechts vreemdelingen zijn, die hun hoop hebben gevestigd op een andere, betere toekomst. Ten tweede dat zij, na eenmaal uit een goddeloze omgeving te zijn gered - zoals Abram uit Ur, niet meer daarheen terug willen. En ten slotte dat God voor hen een 'hemelse stad' heeft gereedge-

maakt. Bedoelt hij hier dan dat zij verwachtten meteen na hun dood naar de hemel te zullen gaan? Blijkbaar niet, want de schrijver vertelt ons wat verderop dat zij de vervulling van Gods belofte nog niet ontvangen hebben, omdat zij moesten wachten op ons, de latere gelovigen (vs 39-40). Daarom kan dat alleen maar slaan op de opstanding uit de doden bij Christus’ wederkomst. Bedoelt hij dan dat Jezus hen (en ons), na die opstanding bij zijn terugkeer, mee naar de hemel neemt? Ook dat kan niet kloppen, want Jezus komt om als Koning te regeren te Jeruzalem, en de opgewekte gelovigen zullen met Hem op aarde regeren (Mat 19:28; Op 5:9-10). Nee, de stad van de levende God, de heilige stad, dat ‘hemelse Jeruzalem’ (Heb 12:22) is geen stad van stenen en gebouwen zoals wij die kennen, maar een stad die bestaat uit mensen! Aan de bejaarde apostel Johannes viel de eer te beurt die stad in visioen te mogen aanschouwen (Op 21:9-11). De engel die hem begeleide zei hem dat hij hem ‘de bruid, de vrouw van het Lam’ zou tonen; maar wat hij vervolgens zag was een stad! De ‘bruid’ is een bijbels beeld van de ware gemeente, die bij de opstanding zal worden bekleed met onsterfelijkheid en heerlijkheid (Op 19:6-8); zij wordt dan voor eeuwig met haar Heer verbonden. Hier in Openbaring 21 wordt zij echter tegelijkertijd aangeduid als een stad, dat hemelse Jeruzalem, en **dat** is waar Abraham en die andere gelovigen naar uitzagen.

De levende tempel

Deze stad vinden we elders beschreven met een ander beeld, dat van een levende tempel. In zijn brief aan de Efeziërs vergelijkt Paulus de gelovigen met een tempel waarin God woont en die, als een levend organisme, gaandeweg de prediking steeds groter groeit:

> Zo bent u dus geen vreemdelingen of gasten meer, maar burgers, net als de heiligen, en huisgenoten van God, gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, met Christus Jezus zelf als de hoeksteen. Vanuit hem groeit het hele gebouw uit tot een tempel die gewijd is aan hem, de Heer, in wie ook u samen opgebouwd wordt tot een plaats waar God woont door zijn Geest (Efez 2:19-22).

Let op hoe de apostel de uitdrukking ‘vreemdelingen en gasten’ (die we ook zagen in Heb 11) hier toepast op de heidenen. In de gemeente van Christus worden zij geaccepteerd als volwaardige medeburgers van het hemelse Jeruzalem en opgenomen in Gods familie. En als zij tot het einde toe volharden, zal de Here Jezus hen tot permanente zuilen in die tempel maken, en zij zullen de namen dragen van God en het nieuwe Jeruzalem (Op 3:12).

God wonend onder de mensen

De meest uitgebreide beschrijving van deze stad vinden wij in de laatste twee hoofdstukken van Openbaring. De meningen verschillen over de vraag of dit een beschrijving is van de situatie tijdens het duizendjarig Rijk van Christus op aarde, of van die daarna. Ik denk zelf dat het gaat om die daarna, omdat er geen dood meer zal zijn, en zij die verworpen zijn vernietigd zullen zijn in de vuurpoel (Op 21:4, 8; 20:15). Wat Johannes eigenlijk zag was een beeld van het verenigen van God met zijn getrouwe schepselen, d.w.z. de mensen die Hem boven alles hebben liefgehad. Het 'getal' der heiligen is nu compleet en zij zijn nu verheerlijkt. Een letterlijke tempel is er niet, want God en zijn Zoon vormen een geestelijke tempel (Op 21:22). Eindelijk kan de Schepper onder de mensen wonen, omdat er geen zonde en geen dood meer zijn. Hierin zien wij de vervulling van zijn belofte om onder zijn volk te wonen, maar dan in de volste zin:

> Mijn woning zal in jullie midden staan en ik zal ... in je midden verkeren; ik zal jullie God zijn en jullie mijn volk (Lev 26:11-12).

Toen, in de woestijn, was deze belofte voorwaardelijk, afhankelijk van de gehoorzaamheid van het volk Israël. Zij hebben daar echter niet aan kunnen voldoen, en Christus moest de zonde wegnemen en de weg vrijmaken voor het weer verenigen van de mens met God. Het Paradijs dat Adam moest verlaten, wordt opnieuw ingericht: "Zie, Ik maak alle dingen nieuw" (Op 21:5).

In dit licht gezien moeten wij het begrip 'opgaan' hier op een andere wijze opvatten. Voor de gelovige in Christus nu, gaat het niet meer om een letterlijke stad of een letterlijke (pelgrims)reis. De reis die hij of zij onderneemt is een 'opgaan' in geestelijke zin. Het betekent dat wij goddelijke eigenschappen moet ontwikkelen, die ons geschikt zullen maken als de bruid voor de Bruidegom. Die noodzakelijke eigenschappen zien wij op schitterende wijze beschreven als kostbare edelstenen. Maar voordat wij daarop ingaan, willen wij eerst de opbouw van de stad wat nader bekijken.

Het ware Jeruzalem

De stad heeft een grote, hoge muur (wat uitdrukt dat hij niet zomaar toegankelijk is) met daarin twaalf poorten, en op die poorten twaalf engelen (Op 21:12-14). Die poorten dragen de namen van de twaalf stammen van Israël (zoals in Eze 48:30-35). Dat vertelt ons dat wij alleen maar tot de heerlijkheid kunnen ingaan via de Joden (maar dat de ingang, net als die tot het paradijs in Genesis, door engelen wordt bewaakt). Jezus zei ook zelf: "Het heil is uit de Joden" (Joh 4:22). Maar de muur is gebouwd op het fundament van de twaalf apostelen, d.w.z. hun prediking en voorbeeld, en dat

hebben wij al gezien in Efeziërs 2 (blz. 21). Vervolgens lezen wij dat die fundamenten waren versierd met allerlei edelgesteente, en dan volgt er een lijst van twaalf edelstenen die in vele opzichten vergelijkbaar is met de lijst van edelstenen in het borstschild van de hogepriester onder het Oude Verbond (verg. Op 21:19-20 met Ex 28:15-21).

Maar hoe weten we dat deze edelstenen de karaktereigenschappen van de heiligen (de ware gelovigen) afbeelden? Zoals wel vaker, komt de apostel Petrus ons ook hier te hulp. Hij vermaant de vrouwen onder de gelovigen geen uitwendig sieraad te dragen, maar liever "wat verborgen ligt in uw hart, in een zacht en stil gemoed; dat is een onvergankelijk sieraad dat God kostbaar acht" (1 Pet 3:4). Door een godvruchtig leven te leiden brengen wij die versiering van de tempel van God nu al aan; en dat geldt niet alleen voor de vrouwen onder ons! Om te kunnen schitteren moeten edelstenen echter geslepen en gepolijst worden, en ook dat maakt - in geestelijke zin - deel uit van onze voorbereiding. De weg naar Sion (Jeruzalem) is niet gemakkelijk en God moet de gelovige voortdurend op de proef stellen om hem die gewenste eigenschappen te laten ontwikkelen. Denk maar aan Abraham, met zijn zoon Isaak op weg naar Moria, om hem daar aan God te offeren; en denk aan de Here Jezus, met zijn discipelen op weg naar zijn kruisiging. Maar welke ontberingen wij in dit leven ook moeten ondergaan, zij wegen niet op tegen de heerlijkheid die voor de trouwe discipel is weggelegd:

> Daarom verliezen wij de moed niet (NBG'51). Ook al gaat ons uiterlijke bestaan verloren, ons innerlijke bestaan wordt van dag tot dag vernieuwd. De geringe last die we tijdelijk te dragen hebben, brengt ons een eeuwige luister, die alles omvat en alles overtreft (2 Kor 4:16-17).

We zijn deze laatste aflevering begonnen met Gods woorden aan Abraham. Laten we die nu besluiten met woorden van de psalmist David:

Dan wordt dit te boek gesteld voor de komende generatie,
en zijn herboren volk zal de HEER loven:
de HEER keek neer vanuit zijn heilige woning,
keek neer op de aarde vanuit zijn hemel.
Hij hoorde het kermen van gevangenen mensen,
aan ten dode gedoemden bracht Hij bevrijding.
Zo zal men in Sion de naam van de HEER verkondigen,
en zijn lof in Jeruzalem,
als volken en koninkrijken (daar) samenkomen
om eer te bewijzen aan de HEER.
(Ps 102:19-23, Willibrord Vertaling)

C.T.

hoe leest u ?

De Here Jezus vroeg zijn tijdgenoten:
Zo maakte Hij duidelijk dat
en dat het belangrijk is onderscheid te maken tussen wat

“Toon mij uw geloof en ik zal u mijn geloof tonen

In zijn brieven aan de Galaten en de Romeinen betoogt Paulus met nadruk dat een mens niet gered kan worden door ‘werken der wet’, maar alleen door geloof (Gal 3; Rom 3). Velen menen echter dat Jakobus hierboven precies het tegenovergestelde zegt. Luther beschouwde Jakobus’ brief daarom ook niet als Schrift; wat Jakobus hier schreef bestempelde hem – in zijn ogen – tot iemand die de zuivere leer der genade trachtte te ontkennen. Maar ook in onze dagen gebruiken velen deze passage om te ‘bewijzen’ dat de Schrift alleen maar een product is van menselijke opvattingen, want kijk maar: de schrijvers spreken elkaar op flagrante wijze tegen. Laten we de betrokken passages daarom eens wat nader bekijken.

Paulus verzette zich tegen Joodse predikers, die betoogden dat ook heidenen (niet-Joden) zich moesten laten besnijden en de Joodse wet houden. Anders konden zij niet behouden worden (zie Hand 15). Vooral Paulus en Barnabas verzetten zich fel tegen deze leer (Hand 15:2). De gemeente te Antiochië, waar zij woonden, zond hen daarom naar Jeruzalem voor een uitspraak. Maar voordat hij vertrok zond Paulus alvast deze brief aan de gemeenten die hij had gesticht in Galatië, waar deze opvatting kennelijk al vaste voet had gekregen. Even terzijde: er zijn mensen die menen dat de brief aan de Galaten veel later is geschreven, maar wie Paulus’ beschrijving van zijn lotgevallen in hoofdstukken 1 en 2 vergelijkt met Handelingen, ziet dat dat niet mogelijk is. Deze brief kan alleen maar zijn geschreven voorafgaand aan die vergadering te Jeruzalem van Handelingen 15.

In Galaten 3 betoogt hij dan dat wij geen behoudenis kunnen verkrijgen door *eigen* gerechtigheid, maar alleen door Jezus’ offerdood aan het kruis. Dat vraagt echter om geloof: wij moeten geloven (er vast van overtuigd zijn) dat God ons onze overtredingen zal vergeven wanneer wij ons beroepen op Jezus’ offer. Wie door de wet gerechtvaardigd wilde worden moest onberispelijk zijn, volledig zonder zonde. Wie zich beroept op Jezus’ offer erkent dat hij niet zondeloos is, maar dat hij gelooft dat de zonde die hij heeft begaan hem zal worden vergeven. In Paulus’ terminologie is dat het verschil tussen ‘rechtvaardig zijn’ en gerechtvaardigd worden’: in het ene geval *ben* je on-

zonder de werken
uit mijn werken" (Jak 2:18, NBG'51)

schuldig, en in het andere wordt je *onschuldig verklaard* wegens 'bijzondere omstandigheden'. En aangezien niemand zonder zonde is, staat in de praktijk alleen de tweede mogelijkheid voor ons open (Gal 3:11-12). Later zou hij dit alles nog eens opnieuw behandelen in zijn brief aan de Romeinen.

Maar wat betoogt dan Jakobus? Welnu, die blijkt een heel ander onderwerp aan te snijden. Jakobus verzet zich tegen de gedachte dat geloof slechts een gevoelen hoeft te zijn, een emotie. Je zou, bij wijze van spreken, in een hoekje kunnen gaan zitten en zeggen: ik geloof. 'Niets daarvan', zegt Jakobus, 'geloof moet *blijken*!' Geloof betekent bezig zijn. Wie echt geloof heeft, komt uit zijn hoekje en gaat aan de gang. Geloof betekent dat je je bekommert om je broeders en en zusters en vooral om de behoeftigen onder hen:

> Wat heeft het voor zin als iemand zegt te geloven, maar hij handelt er niet naar? ... Als een broeder of zuster nauwelijks kleren heeft en elke dag eten tekortkomt, en een van u zegt dan: 'Het ga je goed! Kleed je warm en eet smakelijk!' zonder de ander te voorzien van de eerste levensbehoeften – wat heeft dat voor zin? Zo is het ook met geloof: als het zich niet daadwerkelijk *bewijst*, is het <u>dood</u> (Jak 2:14-17).

De zorg voor de naaste is een onlosmakelijk deel van het geloof. De ware christen moet God lief hebben boven alles en zijn naaste als zichzelf. Wie zegt dat hij God liefheeft, maar zijn broeder aan zijn lot overlaat, is een leugenaar zegt ook Johannes:

> Indien iemand zegt: Ik heb God lief, doch zijn broeder haat [niet liefheeft], dan is hij een leugenaar; want wie zijn broeder, die hij gezien heeft, niet liefheeft, kan ook God, die hij niet gezien heeft, niet liefhebben. En dit gebod hebben wij van Hem: Wie God liefheeft, moet ook zijn broeder liefhebben (1 Joh 4:20-21, NBG'51).

En liefhebben betekende voor de Jood heel praktisch: hulp verlenen waar hulp nodig is. Dus Jakobus heeft het over praktisch bezig zijn en niet alleen maar 'in theorie geloven', terwijl Paulus het had over het 'werken der wet', het zelf verdienen van je behoudenis. En dat maakt een wereld van verschil.

R.C.R.

“Toen zei Ik : zie, hier ben Ik,

Vorige keer zagen we dat het verbond dat God sloot met het volk dat uit Egypte trok model staat voor een nieuw verbond dat Hij sluit met zijn volk door Jezus. Ook dat oude verbond was door God gegeven; maar de mens bleek niet in staat zich te houden aan zijn eigen belofte om daar volledig naar te leven Daarom was er een andere voorziening nodig: dat nieuwe verbond in Christus. Bij het sluiten van dat eerste verbond lezen we hoe er brandoffers en vredeoffers werden gebracht, hoe Mozes het bloed van de offerdieren verzamelde, en hoe hij de woorden van de wet voorlas. Als het volk dan belooft daarnaar te leven, lezen we: “Toen nam Mozes het bloed en sprengde het op het volk en hij zei: Zie, het bloed van het verbond dat de HERE met u sluit, op grond van al deze woorden” (Ex. 24:8). Het volk wordt vervolgens besprenkeld met dat bloed, als teken van hun toetreding tot dat verbond. Petrus verwijst daarnaar wanneer hij zijn 1e brief begint met: “Aan de uitverkorenen ... door God, de Vader, voorbestemd om, geheiligd door de Geest, gehoorzaam te zijn aan Jezus Christus en met zijn bloed besprenkeld te worden” (1 Pet 1:1-2). Hij beschrijft hen die deel mogen hebben aan dat 2e verbond dus als ‘besprenkeld met het bloed van Jezus’. De koppeling is helder, maar het gebruikte beeld niet, totdat we beseffen dat dit gaat over het bloed van het offerdier dat nodig was voor die verbondssluiting. De schrijver aan de Hebreeën legt uit dat een verbond met God gepaard gaat met een offer, en in het nieuwe verbond is Christus dat offer. We zien Christus in het NT vaker voorgesteld als offer: “... Christus heeft Zich voor ons overgegeven als offergave en slachtoffer” (Efez 5:2). Zoals het oude verbond een voorafschaduwing was van het nieuwe, zo was ook de offerdienst onder de wet een voorafschaduwing van de dood van Christus.

De offers onder de wet

De wet bevatte veel bepalingen over de offers, maar in principe waren er twee soorten: de slachtoffers, en de aanvullende offers die daarbij gebracht konden worden. Daarnaast waren er ook nog reukoffers, gebracht op een apart altaar, maar die vallen buiten deze bespreking. Er zijn vier soorten slachtoffers, allen een dier, zoals in het schema hiernaast aangegeven. Uit deze lijst blijkt al waarom deze offers niet toereikend waren. Er zijn offers voor onopzettelijke zonde en voor onopzettelijke ontheiliging, maar er is geen offer voor een met opzet begane zonde. Toen bijvoorbeeld David overspel gepleegd had wist hij dat er geen geschikt offer was om verzoening met God te bewerken, en dat hij alleen de dood verdiende. Hoewel de details verschilden per offer of per reden,

in de boekrol staat van mij geschreven”

Offer	Wat en hoe	Betekenis
BRANDOFFER	• stier of ram (mannelijk dier) • (armen: tortelduif of jonge duif) • geheel verbrand	vrijwillige toewijding en totale overgave aan God
VREDEOFFER	• elk gaaf dier van de kudde • deel verbrand, vlees gegeten door brengers van het offer • enige offer waarvan het vlees soms ook de volgende dag nog mocht worden gegeten	• vrijwillige aanbidding • dankzegging en gemeenschap • gezamenlijke maaltijd (vredemaal)
ZONDOFFER	1. jonge stier: voor een priester of het volk als geheel (het vlees werd niet gegeten!) 2. geitenbok: voor een vorst 3. geit of schaap (vrouwelijk dier): voor iemand uit het volk 4. twee tortelduiven of twee jonge duiven: voor de armen 5. 1/10 efa fijn meel, zonder olie of wierook: voor de allerarmsten	• verplichte verzoening voor onopzettelijk niet in acht nemen van een gebod van de Wet, onder belijdenis van de zonde • ook gebruikt bij inwijdings ceremoniëlen
SCHULD-OFFER	• ram • schaap: in enkele uitzonderingsgevallen	voor onopzettelijke ontheiliging van iets dat aan God gewijd was.

moest in principe degene die het offer wilde brengen een geschikt, volkomen gaaf, dier uitzoeken uit zijn eigen kudde; hij moest daar een verbondenheid mee voelen. Hij bracht het dan naar de priester. Daar moest hij zijn handen met kracht op de kop van het dier drukken als symbool van het overdragen van de last van zijn zonde, en het dier zelf slachten als teken dat hij eigenlijk zelf moest sterven. Het slachten gebeurde zodanig dat het dier snel leegbloedde. Dat bloed werd opgevangen en de priester sprengde het rondom het brandofferaltaar. Het beste van het dier, inclusief het vet, werd op het altaar verbrand en afhankelijk van het type offer kon degene die het offer bracht of de priester het overige vlees klaarmaken en eten. “Het bloed van uw slachtoffers zal op het altaar van de HERE, uw God, uitgegoten worden, maar het vlees moogt gij eten” (Deut. 12:27). Alleen het brandoffer werd volledig verbrand.

We zien vervolgens hoe de lessen voor wie een offer bracht nadrukkelijk vooruit wijzen naar Christus. Het Nieuwe Testament legt er de nadruk op dat Jezus als offer volledig 'gaaf' en zonder smet was. Maar in zijn geval ging het niet om lichamelijke gebreken, maar om een geestelijke volmaaktheid, een volmaakt karakter en volledige zondeloosheid: een volkomen rein leven. Vervolgens is er die verbondenheid met Christus en een diep besef dat hij voor ons gestorven is. Zoals de offeraar zijn handen op de kop van het dier drukte om de zonde over te dragen, zien we hoe Christus onze zonden op het hout gebracht heeft. In het offer van Christus kunnen wij ook werkelijk die verbondenheid voelen. Wij kunnen zijn strijd voelen, en zien dat - waar wij inderdaad falen - Hij de dood niet verdiende. We zien ook hoe de bedoeling van de offers was om verzoening te brengen tussen wie het offer bracht en God, feitelijk staat er in de wet dat "het bloed verzoening bewerkt".

Het bloed van het offer

Bloed werd gezien als de drager van het leven. Daarom wordt er steeds gesproken over het 'uitgieten' van bloed bij het sterven. Het was ook nadrukkelijk verboden bloed te consumeren. De uitdrukking bloed uitgieten of bloed vergieten werd een synoniem voor doden, die ook in het Nederlands is overgenomen. In een toespraak tot de Joden zegt Paulus "Toen het bloed van uw getuige Stefanus vergoten werd, werkte ik daaraan met volle instemming mede" (Hand 22:20). Het ging hier om steniging, maar het wordt toch beschreven als het 'vergieten van bloed' zoals bij een offer. In die zin wordt ook op vele plaatsen in het Nieuwe Testament gesproken over het bloed van Christus dat ons reinigt, hoewel we bij zijn dood niets lezen over bloed dat gevloeid is. Uiteraard zullen de doornenkroon en de nagels wonden veroorzaakt hebben doch het woord bloed wordt pas gebruikt als Hij al gestorven is. Maar Hij is gedood, Hij heeft zijn leven gegeven, dus in het Hebreeuws spraakgebruik is zijn bloed vergoten: "Daarom zal Ik hem een deel geven onder velen en met machtigen zal hij de buit verdelen, omdat hij zijn leven heeft uitgegoten in de dood, en onder de overtreders werd geteld, terwijl hij toch veler zonden gedragen en voor de overtreders gebeden heeft" (Jesaja 53:12). Dat woord 'uitgegoten' is in de NBV vertaald met 'prijsgeven', dat wel de bedoeling goed weergeeft, maar het beeld van uitgieten zoals bij een offer verhult. Maar juist omdat er deze parallel is met de offers uit het oude verbond is er deze verzoening door het bloed van Jezus. Met dat bloed is verzoening gedaan, al is er daarbij ook een essentieel *verschil* met het oude verbond.

Wanneer Jezus in de bovenzaal met zijn discipelen het Pascha viert, lezen we over de beker met wijn: “Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, die voor u uitgegoten wordt” (Lukas 22:20). Zij drinken vervolgens van de wijn, die een symbool is van bloed. In het Johannes evangelie lezen we hoe Jezus een stap verder gaat. Bij de spijziging van de menigte en de daaropvolgende discussie over het brood des levens lezen we dat Jezus zegt: “Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij gij het vlees van de Zoon des mensen eet en zijn bloed drinkt, hebt gij geen leven in uzelf. Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven en Ik zal hem opwekken ten jongsten dage. Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem” (Joh. 6:53-56); de NBG ’51 vertaling is hier gekozen vanwege de herkenbare koppelingen. Voor de Joden zou het eten van mensenvlees en het drinken van mensenbloed een gruwel zijn, maar we zien een duidelijke verwijzing naar het eten van offervlees. Toch zou ook van het offer het bloed niet gedronken mogen worden, dus waarom hier dan wel? Het antwoord ligt in de betekenis van het bloed. Het bloed stond symbool voor het leven. Het bloed van een offerdier kon geen leven schenken. We zagen al hoe daden die de dood verdienden onder de wet niet verzoend konden worden. Maar met het offer van Jezus wordt wel leven geschonken, juist aan de zondaar. “Dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen wordt vergoten tot vergeving van zonden” (Mat 26:28). Voorwaarde daarbij is uiteraard dat de zondaar naar Christus ziet in geloof en vertrouwen, en hem tot zijn leidsman maakt.

Aanvullende offers

Zoals hierboven opgemerkt waren er naast de slachtoffers ook andere offers, die niet zelfstandig gebracht konden worden, maar wel in combinatie met een slachtoffer. Dit zijn vaak vrijwillige extra offers. Het is de apostel Paulus die ons de les hieruit leert. Hij ziet het einde van zijn leven naderen, met een dood als martelaar, en hij ziet zichzelf als een ‘plengoffer’. De plengoffers, uitgegoten drank, werden bijvoorbeeld gebracht bij de brandoffers. Paulus ziet dus hoe Jezus als het slachtoffer ter dood gebracht is en daarbij verzoening bewerkt heeft, en hij is dankbaar dat ook hij zijn leven in dienst kan stellen van God. Het offer van Paulus staat niet op zichzelf, en het heeft geen betekenis zonder het slachtoffer, hier dus het offer van Christus, maar hij verblijdt zich te mogen lijden ter wille van het evangelie. Hij ziet zijn dood naderen en ziet zijn leven ook als een offer dat vrijwillig gebracht wordt. Zoals van het plengoffer beschreven was in de wet: “zo is het een geurige gave die de HEER behaagt”.

M.H.

het Geschre- Woord

Gebruik en verklaring

Het woord in het Grieks

Het woord van deze keer is het Griekse *koinōnia*. Waar dit voorkomt in de Septuaginta (de Griekse vertaling van het OT) is het een vertaling van het Hebreeuwse *cheber*. Hoewel *cheber* (en daaraan verwante woorden) maar in een minderheid van de gevallen zo vertaald wordt. De werkwoorden *chabar* en *koinōneō* duiden altijd op een vorm van hecht verbinden. En de zelfstandige naamwoorden *cheber* en *koinōnia* op de hechte verbinding die zo ontstaat. Daarnaast vinden we nog de woorden *chaber* en *koinōn*, die iemand aanduiden die op die manier met een ander (of iets anders) verbonden is, meestal vertaald als metgezel.

Deze keer willen we het Griekse woord *koinōnia* bekijken, maar we zullen eerst kort kijken naar het Hebreeuwse *cheber*. *Cheber* (met zijn varianten) komt een kleine 50 maal voor in het OT, en wordt in de Septuaginta 9 maal vertaald met *koinōnia* of een verwant woord. Het werkwoord (*chabar*) betekent verbinden of samenbinden. We vinden het veel bij het samenstellen van de tabernakel in de woestijn. Maar ook de stad Jeruzalem wordt beschreven als een stad die 'wel samengevoegd' is (Ps 122:3, NBG'51), of 'hecht gebouwd' (NBV). *Cheber* betekent echter vooral elke vorm van samenbinding tussen mensen: van hechte groepsvorming tot politieke verbonden. De vorm *chaber* betekent dan metgezel, zowel in het goede als in het kwade. Het daar weer van afgeleide woord *chabereth* (komt 1x voor) duidt op een wettige echtgenote als nauwste metgezel van haar man, in een situatie waarin hij die wettige 'gezellin' ontrouw was geworden (Mal 2:14). Maar wanneer het gaat over een nauwe band met het kwade, vinden we vaak vertalingen als bezwe-

Gemeenschap bij Paulus

De apostel Paulus gebruikt de woorden uit deze groep in totaal 25 maal. En wanneer we het woord *koinōnos* (deelgenoot, 5x) even buiten beschouwing laten, gaat dat in bijna de helft van de gevallen om het financieel ondersteunen van anderen. Geloofsgemeenschap betekent voor Paulus in de eerste plaats, heel praktisch, dat je zorgdraagt voor het welzijn van je medebroeders en -zusters, ook zij die elders in de wereld wonen. Uit zijn brieven blijkt dat hij in alle door hem gestichte gemeenten een inzameling heeft georganiseerd voor de gemeente te Jeruzalem, die het blijkbaar bijzonder moeilijk had. In zijn 2e brief aan Korinte legt hij er nadruk op dat zij zich ook met *die* gemeente, op meer dan 1000 km bij hen vandaan, verwant moesten voelen. En dan maakt hij een opvallende opmerking: "Want niet om anderen verlichting te schenken, wordt het u zwaar gemaakt, maar uit het oogpunt van 'gelijkheid' kome uw overvloed voor het ogenblik hun gebrek ten goede, opdat hun overvloed wederkerig uw gebrek ten goede zou komen en er zodoende gelijkheid zij" (2 Kor 8:13-14, NBG-51). Het gaat niet om de situatie in Jeruzalem als zodanig, maar zij moeten leren solidair te zijn. *Dat* ziet hij als het werkelijke belang van deze inzameling!

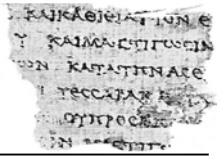

ring of bezweerder; dan duidt het op praktijken of mensen die een onheil trachten af te wenden met behulp van duistere 'bondgenootschappen'.

In het NT heeft *koinōnia* (met andere woorden van dezelfde woordstam) gewoonlijk een positieve betekenis. Jakobus en Johannes waren als vissers 'metgezellen' van Simon (Luc 5:10, NBG'51), wat niet alleen maar betekent dat zij collega-vissers waren, maar dat ze samen een visserijbedrijf runden. Maar waar *cheber* uitsluitend een band beschreef tussen mensen onderling, beschrijft *koinōnia* in de brieven bij uitstek de gemeenschap die we hebben (of zouden moeten hebben) met Christus, en pas dan die met elkaar; en – binnen de gemeente – dat laatste vooral als een gevolg van het eerste. Aan de andere kant zien we het gebruikt voor een band die deze gemeenschap in de weg staat (of zou staan), zoals de ontrouw van die echtgenoot in Maleachi, "want welke gemeenschap heeft het licht met de duisternis?" (2 Kor 6:14). De ene gemeenschap sluit de andere uit. Ook Johannes vermaant zijn lezers dat ieder, die '*zegt* gemeenschap te hebben met Christus maar *wandelt* in de duisternis, liegt en niet de waarheid doet' (1 Joh 1:6). Wie echter gemeenschap hebben met Christus, wandelen in het licht, en hebben gemeenschap met elkaar (vs 7). Maar het begint met die gemeenschap met Christus. Wij zijn geroepen tot die gemeenschap (1 Kor 1:9), en wanneer wij die roep beantwoorden, zoals Petrus, Jakobus en Johannes, zullen we die gemeenschap met Hem hebben. Om dat mogelijk te maken heeft Jezus 'deel gehad' aan vlees en bloed, zoals ook wij (Heb 2:14), d.w.z. Hij is lid geworden van dezelfde 'familie' als wij, opdat *wij* vervolgens lid zouden mogen worden van dezelfde familie als *Hij*. Maar daarvoor moeten we bereid zijn met Hem te 'delen' in lijden en dood (Flp 3:10), want alleen zo zullen wij daarna ook delen in zijn opstanding en leven (1 Pet 4:13; 2 Pet 1:4). En in die geest kan Petrus dan schrijven dat hij, die vroeger een partner was in de visserijfirma met Jakobus en Johannes, nu een partner ('deelgenoot') is in de 'firma' die behoudenis brengt aan wie dat zoeken (1 Pet 5:1).

R.C.R.

Het woord in de Concordantie

Het Hebreeuwse *cheber* en de daaraan verwante woorden komen in het OT een kleine 50x voor, maar worden in de Septuaginta slechts in een tiental gevallen vertaald met *koinōnia* of een daaraan verwant woord. In de NBG'51 vinden we het werkwoord en de persoon gewoonlijk als respectievelijk 'verbinden' en 'metgezel', maar de NBV heeft heel vaak de neiging het te omschrijven. *Cheber* (*koinōnia*) zelf is in beide vertalingen echter opvallend vaak vertaald met iets als bezwering!

In het NT vinden we deze groep woorden zo'n 40x. Het werkwoord vinden we vaak vertaald als 'deel hebben aan', en het begrip vaak als 'gemeenschap' of 'verwantschap'.

Wetenschap: God of afgod?

Er is iets vreemds aan de hand met die voortdurende strijd tussen Bijbel en wetenschap, die ik waarneem. Ik hoor dat de wetenschap zou hebben aangetoond dat God niet bestaat, maar ik hoor die wetenschap ook afgeschilderd worden als een vorm van afgoderij, gebaseerd op kwaadwillige verdraaiing van de feiten. Als iemand die zijn beroepsmatige leven heeft doorgebracht met wetenschappelijk onderzoek, maar die ook bijna een halve eeuw Bijbelstudie achter de rug heeft, herken ik echter geen van beide standpunten. Daar moet dan toch iets niet kloppen. Wetenschap houdt zich bezig met feiten – het verzamelen, bestuderen en zo goed mogelijk verklaren daarvan – en altijd op basis van waarnemingen. Maar God valt niet wetenschappelijk waar te nemen en dan kun je er wetenschappelijk dus ook erg weinig over zeggen. Bovendien kun je, strikt wetenschappelijk gesproken, wel aantonen dat iets bestaat, maar niet – of alleen maar via een omweg – dat iets *niet* bestaat. Vanwaar dan die bewering dat de wetenschap zou hebben aangetoond dat God niet bestaat? Anderzijds: de Bijbel gaat over de eisen die God stelt aan ons, als gelovigen, niet over die dingen die de wetenschap bestudeert. Dus wat kan er aan die wetenschap dan zo 'afgodisch' zijn?

Verkeerd begrepen Bijbelgetrouwheid

Ik begin maar met het tweede. Veel Bijbelgetrouwe gelovigen hebben een heel concreet wereldbeeld, overgeleverd door vorige generaties. Veel daarvan is echter door de moderne wetenschap onderuit gehaald, en dat gaat nog steeds verder. En *dat* is het wat wordt bestreden. Maar veel van dat wereldbeeld berustte uitsluitend op traditie, niet op Bijbelse leer (al ken ik heus wel alle 'bewijsteksten'), want de Bijbel gaat over de eisen die God stelt aan ons, als gelovigen. Dus we hoeven beslist geen beschrijving te verwachten van de fysieke of astronomische inrichting van het heelal, of van onze eigen planeet, maar wel een beschrijving van Gods grootheid, en onze verplichtingen jegens Hem. Maar vooral in de middeleeuwen, toen het 'gewone volk' 1000 jaar lang geen direct contact meer had met de Bijbel, en dus al helemaal geen zicht meer had op de werkelijke boodschap daarvan, heeft het zijn toenmalige wereldbeeld geprojecteerd op zijn vermeende 'bijbelse kennis'. En dat beeld leeft nog steeds bij velen die zichzelf beschouwen als 'Bijbelgetrouw'.

6. Atheïsme als religie

Bovendien: al zijn Bijbels nu vrij beschikbaar, echte Bijbelkennis is nog steeds schaars. Te vaak beperkt die zich tot het kennen van een selectie, vaak die welke het best aansluit bij favoriete opvattingen. Te velen missen dan voldoende besef van kenmerkend bijbels taalgebruik, en verwarren bijbelse beeldtaal te snel met een directe beschrijving van de concrete werkelijkheid. Nee, de Bijbel weerspiegelt niet slechts de opvattingen van zijn tijd, en verkondigt ons inderdaad eeuwige waarheden. Maar wel in de *taal* van zijn tijd, en die taal moet je – door regelmatig lezen – leren zien en begrijpen. Die taal spreekt veel in beelden, omdat de Hebreeër uit bijbelse tijden dacht in beelden. Beelden zijn illustraties, gelijkenissen, geen concrete werkelijkheid. De "heilige stad, Jeruzalem, nederdalende uit de hemel, van God", in Openbaring 21, is bijv. zo'n beeld. We zouden hier het voortdurend terugkerende thema in moeten herkennen van 'de stad der mensen' tegenover 'de stad van God', de eerste soms symbolisch aangeduid als Babylon (ook in Openbaring!) en de andere gewoonlijk als Sion, maar ook als Jeruzalem. Geen van beide beschrijft een concrete plek op aarde, maar een gemeenschap van mensen, die zich kenmerken door hun gezindheid. Babylon beschrijft de wereldse meerderheid, die niet wandelt met God, en Sion/Jeruzalem de kleine minderheid die dat wel doet. De afmetingen van dat 'hemelse Jeruzalem, 12000 stadiën (ca. 2200 km), zijn dus symbolisch: en die gelijke lengte, breedte en hoogte en het getal 12 moeten ons direct doen denken aan het heilige der heiligen van de tabernakel en de tempel. De Hebreeër had weinig moeite met zulke beelden, maar wij wel en gaan daar dan volledig ongefundeerde theorieën op bouwen en conclusies uit trekken. En dit is nog maar een tamelijk 'onschuldig' voorbeeld.

Fundamentalisme vermomd als wetenschap

Wie meent dat wetenschap heeft bewezen dat 'God niet bestaat', heeft het dus evenmin goed begrepen. Maar hoe zit dat dan met wetenschappers die dat *zelf* luid verkondigen? Het antwoord is simpel: die *beweren* dat wel, maar daarmee *is* dat nog niet zo! Moderne wetenschap heeft dat nog nooit aangetoond, en zal dat ook nooit doen, om de simpele reden dat dit buiten het gezichtsveld van wetenschappelijk onderzoek valt. Ze zeggen dat, maar spreken op dat moment niet als wetenschapper, al

pretenderen ze dat wel. Hier speelt iets totaal anders. De mens was heel lang ondergeschikt aan de natuur. Natuurverschijnselen begreep hij niet; hij schreef ze toe aan de hand van God (of 'een god') en dichtte God (of die 'god') daarbij een volslagen willekeur toe. Vanaf de tijd van de Verlichting begon hij er echter meer en meer van te begrijpen. Belangrijker echter: hij begon zich daardoor meer en meer de heerser over die natuur te voelen, in plaats van er aan ondergeschikt. Dus wanneer hij God daar volledig uit zou kunnen elimineren, zou hij eindelijk 'vrij' zijn, en zelf de hoogste baas (in feite natuurlijk de denkfout die Adam maakte). Dit alles leidt nu tot het verschijnsel dat bepaalde 'ijveraars' de wetenschap probeert in te zetten voor het bereiken van dit einddoel: de mensheid moet worden bevrijd uit de 'slavernij' van het geloof, en zelf het hoogste gezag worden van deze wereld. En de wetenschap moet het 'onverslaanbare' wapen zijn dat dit doel kan verwezenlijken, en wordt daarom verheven tot de enige ter zake doende norm, die de absolute en enige waarheid vertegenwoordigt.

Het gaat hier dus om ijveraars die hun atheïsme tot een religie hebben gemaakt en alles in dienst stellen van die religie, fundamentalisten die geen enkele andere zienswijze tolereren en niet rusten voor zij iedereen hebben 'bekeerd'. Beroepsmatig wel wetenschappelijk bezig, maar in hun uitspraken absoluut geen wetenschapper. Er zijn genoeg zaken die je eenvoudig niet *kunt* benaderen met wetenschappelijk onderzoek; daar valt wetenschappelijk dus ook helemaal niets over te zeggen. Wie daar dan op 'wetenschappelijke' toon toch uitspraken over doet, spreekt niet meer als wetenschapper, maar als religieuze fundamentalist. Als wat objectiever wetenschapper kun je dat alleen maar met gekromde tenen aanhoren. Zulke mensen misbruiken de wetenschap voor hun eigen onwetenschappelijke, fundamentalistische doeleinden. En daarmee geven zij een even karikaturaal beeld van echte wetenschap als die eerder genoemde 'gelovigen' van de ware boodschap van de Bijbel. Natuurlijk is dat gevaarlijk, maar daar mag je de wetenschap zelf niet op afrekenen. Net zomin als je de Bijbel mag afrekenen op de blunders van geloofsijveraars met te weinig Bijbelkennis.

R.C.R.

Wonderen van de Schepping *wind (2)*

Winden hebben een grote rol gespeeld bij de bevrijding van het volk Israel uit Egypte. De koppige Farao, die steeds weigerde dat volk vrij te laten, moest door middel van tien zware plagen tenslotte in de God van Israël zijn meerdere erkennen. De achtste van deze plagen was een enorme zwerm sprinkhanen, die 24 uur lang met een krachtige oostenwind werden aangevoerd (Exodus 10:12-15). Wat de zevende plaag (hagel) niet had vernietigd, namelijk de tarwe en de spelt (zie Exodus 9:31-32), werd nu volledig door die sprinkhanen opgevreten. Dit betekende voor Farao een zware hongersnood, en hij pleitte bij Mozes en Aaron om "deze dood" te laten ophouden. God luisterde naar hen en dreef de sprinkhanen met een krachtige westenwind Egypte uit en naar de Schelfzee (Exodus 10:19). Toch bleef het hart van de koning onvermurwbaar, zodat er meer nodig was om hem te dwingen de Israëlieten te laten gaan. De dood van alle eerstgeborenen van de Egyptenaren, inclusief die van Farao zelf. Pas daarna mocht het volk met alles wat zij bezaten wegtrekken en liefst zo snel mogelijk!

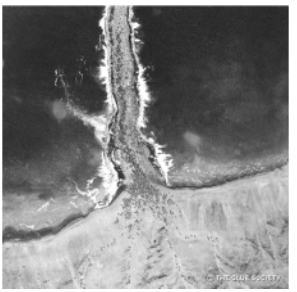

"satellietbeeld" doortocht
The Glue Society

Toch was God noch met hen, noch met de Farao en zijn volk klaar. Met opzet gaf Hij Mozes opdracht een kwetsbare legerplaats te kiezen, zodat Farao een laatste poging zou wagen Israël alsnog te verhinderen hun doel te bereiken (Exodus 14:1-8). Voor de Israëlieten zou dat een grote beproeving zijn. Zouden zij, in dit grote gevaar voor hun leven, werkelijk in God en Mozes geloven? Aanvankelijk bleek van niet; zij waren zo bang voor de achtervolgende troepen van de Farao, dat zij zeiden liever als slaven in Egypte te zijn gebleven, dan in de woestijn sterven (verzen 11-12). Maar Mozes kwam van betere huize, want hij bleef standvastig in zijn geloof: "Vreest niet, houdt stand, dan zullen jullie de verlossing van de HEER zien...". God had hen daar gebracht, waar alleen Hij hun zou kunnen redden! Mozes moest zijn staf over de Schelfzee uitstrekken; de zee zou opdrogen en het volk zou er dwars doorheen trekken! Tegelijkertijd zou hun redding de ondergang van het Egyptische leger betekenen (verzen 15-18).

De hele nacht door blies een krachtige oostenwind een weg vrij door de zee. Met bonzende harten ging Gods volk via het drooggevallen deel richting de oever aan de overzijde. Achter hen vormde de Engel van God in de wolkkolom een barrière, die een Egyptische aanval moest voorkomen. Tegen het eind van de nacht waagden Farao's wagenmenners het toch, maar ontdekten al snel dat hun wagens niet vooruitkwamen op de gladde bodem en waren gedwongen zich terug te trekken. Toen greep God in. Mozes moest zijn stok weer omhoog houden, zodat het water zou terugvloeien en de wagens en ruiters bedelven (verzen 23-28). Zo zien wij hoe God macht heeft over de winden, die Hij heeft geschapen, en gebruikt om zijn doel te bereiken. C.T.

22. De werkzaamheid van God 'in de Geest'

Gods scheppingswerk wordt in de Bijbel voorgesteld als het werk van 'de Geest' die God 'uitzendt': zijn overal in het onmetelijk heelal werkzame kracht en invloed, waardoor God zijn plan ten uitvoer brengt. Er is daarom een verwantschap tussen deze 'uitzending' van Gods Geest en zijn woord:

De aarde nu was woest en ledig, en duisternis lag op de vloed, en de Geest van God zweefde over de wateren. (Genesis 1:2)
De Geest van God heeft mij gemaakt, en de adem van de Almachtige doet mij leven. (Job 33:4)
... zendt U uw Geest uit, zij worden geschapen, en U vernieuwt het gelaat van de aardbodem. (Psalm 104:30)
Door het woord van de Here zijn de hemelen gemaakt, door de adem van zijn mond al hun heer ... Want Hij sprak en het was er, Hij gebood en het stond er. (Psalm 33:6 en 9)

Gods macht en kracht zit in zijn woord. Uiteraard kan God door één woord te spreken iets doen ontstaan. Maar het wordt in de voorstelling van zaken in de Bijbel niet zo bedoeld alsof God een toverwoord uitspreekt. God spreekt door zijn woord zijn **intentie** uit, zijn plan, zijn wil, zijn doel. Maar omdat Hij niet als een mens is, die wel plannen heeft maar ze niet uitvoert, zien we in de Bijbel dat Hij met het uitspreken van zijn woord **daadwerkelijk begonnen** is zijn plan uit te voeren. De Geest van God is in dat woord:

Want zoals de regen en de sneeuw van de hemel neerdaalt en daarheen niet weerkeert, maar doorvochtigt eerst de aarde en maakt haar vruchtbaar en doet haar uitspruiten en geeft zaad aan de zaaier en brood aan de eter, alzo zal mijn woord, dat uit mijn mond uitgaat, ook zijn; het zal niet ledig tot Mij wederkeren, maar het zal doen wat Mij behaagt en dat volbrengen, waartoe Ik het zend. (Jesaja 55:10-11)

Maar wij mogen ons niet beperken tot de totstandkoming van de natuurlijke schepping. Wanneer God daarmee een heerlijk doel voor ogen had, en zei dat het goed was wat Hij had gemaakt, dan zullen wij begrijpen dat de huidige onvolmaakte toestand van tijdelijkheid en vergankelijkheid - veroorzaakt door het kwaad dat na de zonde van de eerste mens in de wereld heerst - niet voldoet. Er is een herschepping van het natuurlijke nodig; in de Bijbel voorgesteld als een nieuwe schepping. Deze begon met de verwekking van Christus Jezus, op een wijze die doet denken aan de Geest zwevend over de wateren in het scheppingsverhaal. Maar God schiep toen geen zoon uit vergankelijke aarde, als Adam, maar Hij verwekte een geestelijk mens:

Gelooft u het getuigenis van God, zijn Zoon en zijn dienaren?

En de engel van God ... zei tot haar (Maria): De Heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige dat verwekt wordt, Zoon van God genoemd worden. (Lukas 1:35)
Mijn Zoon bent U; Ik heb U heden verwekt. (Hebr 1:5; Ps 2:7; vgl Matt 3:17)

Hij werd niet alleen verwekt door de Heilige Geest, maar ontving zelf ook deze Geest. Enerzijds om anders te kunnen leven dan alle uit Adam voortgekomen mensen. Anderzijds om geschikt te zijn voor de geestelijke taak, die God Hem had opgelegd. Zo werd Hij de werkelijke Zoon van God:

Want Hij, die God gezonden heeft, die spreekt de woorden van God, want Hij geeft de Geest niet met mate. De Vader heeft de Zoon lief en heeft Hem alles in handen gegeven. (Johannes 3:34-35)
En Johannes getuigde en zei: Ik heb aanschouwd, dat de Geest nederdaalde als een duif uit de hemel, en Hij bleef op Hem ... Hij, die mij gezonden had ... die had tot mij gezegd: Op wie u de Geest ziet nederdalen en op Hem blijven, deze is het, die met de heilige Geest doopt. En Ik heb gezien en getuigd, dat deze de Zoon van God is. (Johannes 1:32-34)
Jezus ... een man, u van Godswege aangewezen door krachten en wonderen en tekenen, die God door Hem in uw midden verricht heeft. (Handelingen 2:22; vergelijk Johannes 2:23; 6:14; 20:30-31)

Christus Jezus stelde zijn apostelen in staat om, met dezelfde kracht als Hijzelf, een betrouwbaar getuigenis van Gods heilswerk in Hem af te leggen:

... wanneer Hij komt, de Geest van waarheid, zal Hij u de weg wijzen tot de volle waarheid; want Hij zal niet uit zichzelf spreken, maar al wat Hij hoort, zal Hij spreken en de toekomst zal Hij u verkondigen ... want Hij zal het uit het mijne nemen en het u verkondigen. (Johannes 16:12-15)
En de Geest is het, die getuigt, omdat de Geest de waarheid is. (1 Joh 5:6)
Wij nu hebben niet de geest van de wereld ontvangen, maar de Geest uit God, opdat wij zouden weten, wat ons door God in genade geschonken is. Hiervan spreken wij dan ook met woorden, die niet door menselijke wijsheid, maar door de Geest geleerd zijn ... (1 Korintiërs 2:12-13)
... die dingen, welke u thans verkondigd zijn bij monde van hen, die door de heilige Geest, die van de hemel gezonden is, u het evangelie hebben gebracht ... (1 Petrus 1:12)

Door de Geest verwekte God, met het woord van de prediking door Jezus en diens apostelen, nog meer mensen naar het beeld van zijn Zoon. Zij leefden al, maar moesten ‘opnieuw geboren’ worden:

22. De werkzaamheid van God 'in de Geest' (vervolg van pagina 37)

... tenzij iemand wederom geboren wordt ... tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk van God niet binnengaan. (Joh 3:3-7)
... ik heb u in Christus Jezus door het evangelie verwekt. (1 Kor 4:15;zie Fil 10)

Zulke mensen worden een nieuwe schepping genoemd, waarvan Christus Jezus de eerste is. Evenals Hij zijn zij, door Gods Geest geleid, in staat de oude mens, de natuurlijke begeerten, te overwinnen:

Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping, het oude is voorbijgegaan, zie, het nieuwe is gekomen. (2 Korintiërs 5:17)
... indien u door de Geest de werkingen van het lichaam doodt, zult u leven. Want allen die door de Geest van God geleid worden, zijn zonen van God. (Romeinen 8:13-14)

Dit scheppen van het nieuwe is een doorlopend proces sinds de mens op aarde verscheen. Maar met de komst van Christus is dit werk grote kracht bijgezet. Hij en zijn apostelen waren, door de kracht van de heilige Geest die van den beginne werkzaam was, in staat wonderen te doen, die lieten zien dat God de macht heeft in te grijpen in de natuurwereld. Hij veranderde de omstandigheden daarin, zodat mensen werden genezen en zelfs uit de doden opgewekt. Dit waren voorproefjes van de ideale omstandigheden van het eeuwige leven, wanneer wij niet meer beperkt zullen worden door onze huidige geestelijke en lichamelijke zwakheden, maar volmaakt zullen zijn, naar het evenbeeld van de eniggeboren en eeuwig levende Zoon van God:

Want ik zal het niet wagen van iets anders te spreken dan van hetgeen Christus door mij bewerkt heeft, om heidenen tot gehoorzaamheid te brengen door woord en daad, door kracht van tekenen en wonderen, door de kracht van de Geest. (Romeinen 15:18-19; vergelijk Matteüs 11:20-21)
... vrijmoedig sprekende in vertrouwen op de Here, die getuigenis gaf aan het woord van zijn genade en tekenen en wonderen door hun handen deed geschieden. (Handelingen 14:3; zie ook 5:12; 19:11)
... deel gekregen hebben aan de Heilige Geest ... en de krachten van de toekomstige eeuw... (Hebreeën 6:5)

De wonderen en tekenen getuigden van de aanwezigheid en werkzaamheid van God op aarde. Zij waren bedoeld om wie het evangelie hoorden te overtuigen en tot geloof te brengen. In de opbouwtijd van de gemeente versterkten ze de broeders en zusters in hun geloof, zodat zij konden volharden en het geloof behouden in de zware vervolgingen die hun ten deel vielen. J.K.D.

Vraag ter overdenking:
Wie zijn de 'verbrijzelden en nederigen van geest' bij wie God wil wonen?

begrijpend *psalm 73* zingen

Het is mij goed nabij God te zijn

Het waren vooral de zonen van Asaf, die bij de tempeldiensten voor zang en muziek zorgden. Bepaalde families uit de stam Levi werden aangesteld “om de HERE, de God van Israël, te roemen, te loven en te prijzen” (1 Kronieken 16:4; vgl. Nehemia 12:46). “Vóór de tabernakel, de tent der samenkomst, deden zij dienst als zangers, totdat Salomo het huis des HEREN bouwde te Jeruzalem” (1 Kronieken 6:32). Drie namen komen wij in dit verband steeds weer tegen - Asaf, Heman en Jedutun, “die profeteerden bij het spel van citers, harpen en cimbalen”. In de daaropvolgende verzen hebben wij de namen van hun zonen, “en hun aantal bedroeg ... tweehonderd achtentachtig” (25:1,7).

Wij lezen opnieuw van deze zangers en spelers bij de inwijding van de tempel door Koning Salomo: “Toen de priesters uit het heiligdom naar buiten traden ... stonden al de levietische zangers, Asaf, Heman, Jedutun, hun zonen en hun broeders, met fijn linnen bekleed, ten oosten van het altar, met cimbalen, harpen en citers” (2 Kronieken 5:11,12). Als deze mannen zo’n belangrijke plaats innamen wat het loven en prijzen van de HERE betreft, zal het ons niet verbazen wanneer wij hun namen tegenkomen in het boek der Psalmen. Psalm 88 is “een leerdicht van Heman, de Ezrachiet”, Psalm 39 is “voor Jedutun”, terwijl Asaf genoemd wordt in de titels van 12 psalmen: 50 en 73 t/m 83.

Op eerst gezicht staat er in Psalm 73 weinig dat speciaal met het werk van Asaf te maken heeft. De schrijver drukt twijfels uit die alle goddelijke mensen soms voelen: “Bijkans waren mijn voeten afgeweken, bijna waren mijn schreden uitgegleden. Want ik was afgunstig op de hoogmoedigen, toen ik de voorspoed der goddelozen zag” (v. 2,3). Toch zijn er in deze psalm (en de daaropvolgende psalmen van Asaf) woorden die wel typerend zijn voor iemand die regelmatig met de tempel te maken had: “Ik tobde erover om dit te begrijpen ... *totdat ik in Gods heiligdommen inging* en op hun einde lette” (73:16,17). Andere uitdrukkingen zijn er ook, die passen bij hen die *dagelijks* God prezen: “Wij loven U, o God, wij loven ...” (75:2); “Mijn stem is tot God, en ik roep” (77:2).

Asaf, die steeds in Gods huis vertoefde, betuigde: “Het is mij goed nabij God te zijn”. God is “mijn erfdeel”; “mijn toevlucht” (v. 26,28). Kunnen wij dat ook in oprechtheid van hart zeggen, en God daarom loven?. J.M.

wie de tekst van de Psalmen kent èn begrijpt,
zal God met nog grotere vreugde lofzingen

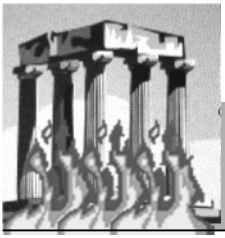

Indien iemand op dit fundament bouwt met
ieders werk zal aan het licht komen,
en hoedanig ieders werk is,

6. De wonderen zijn de wereld nog niet uit

In 'Bijbel en wetenschap 4' van dit jaar hadden we het over wonderen, gezien vanuit wetenschappelijk standpunt. Nu willen we daar nog eens naar kijken vanuit bijbels standpunt. Velen menen dat het Bijbelverhaal bij uitstek wordt gekarakteriseerd door wonderen, maar in werkelijkheid blijken wonderen in de Bijbel erg schaars te zijn: ze komen voornamelijk voor op keerpunten in de heilsgeschiedenis, en die waren er – in al die duizenden jaren – toch maar weinig. Volgens Deuteronomium 18 waren wonderen bedoeld om een profeet (dat was in de eerste plaats een leraar van het volk) te legitimeren als werkelijk door God gezonden. Ze worden daarom gewoonlijk aangeduid als een 'teken': zie bijv. Mat 12:38 of Joh 6:30. Soms gebeurden ze echter ook om mensen die God aan het werk wilde zetten ervan te overtuigen dat Hij met hen was (bijv. Gideon met zijn schapevacht in Richt 6). Een combinatie van beide effecten vinden we in het geval van bijvoorbeeld Paulus en Barnabas in het NT:

> Zij bleven geruime tijd in de stad en spraken vrijmoedig over Gods woord, vol vertrouwen in de Heer, die de verkondiging van zijn genade kracht bijzette door hen tekenen en wonderen te laten verrichten (Hand 14:3).

Paulus wijst de gelovigen te Korinte daar later op als zijn legitimatie als apostel (2 Kor 12:12). Die wonderen betroffen toen vooral veel genezingen (Hand 4:29 -30). Maar dat alles was tijdelijk, gedurende de tijd van de apostelen, toen er in snel tempo een internationale geloofsgemeenschap moest worden opgebouwd voordat Jeruzalem zou worden verwoest en de apostelen zouden zijn omgebracht, en vooral: totdat er een complete Schrift zou zijn waarin alles op schrift stond en mondelinge leer niet langer de basis was:

> Profetieën, zij zullen afgedaan hebben; tongen, zij zullen verstommen; kennis, zij zal afgedaan hebben. Want onvolkomen is ons kennen en onvolkomen ons profeteren. Doch, als het volmaakte komt, zal het onvolkomene afgedaan hebben (1 Kor 13:8-10, NBG'51).

Misleidende wonderen

Tegelijkertijd vertelt Jezus Zelf ons echter dat ook valse predikers zullen proberen zich te legitimeren d.m.v. 'wonderen en tekenen':

> Want er zullen valse messiassen en valse profeten komen, die indrukwekkende tekenen en wonderen zullen verrichten om ook Gods uitverkorenen – zo mogelijk – te misleiden. Let op, ik heb jullie dit van tevoren gezegd. (Mat 24:24-25).

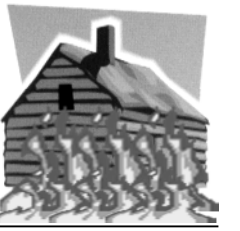

goud, zilver, kostbaar gesteente, hout, hooi, of stro,
want de dag zal het doen blijken...
dat zal het vuur uitmaken. (1 Korintiërs 3:11-13)

Blijkbaar is het dus mogelijk zulke valse profeten toch te herkennen, maar je zult daar wel moeite voor moeten doen, want misleiding ligt kennelijk wel op de loer. En inderdaad over een latere, afgedwaalde kerk lezen we:

> Het (beest uit de aarde) verrichtte indrukwekkende tekenen, het liet voor de ogen van de mensen zelfs vuur uit de hemel neerdalen op de aarde. Het wist de mensen die op aarde leven te misleiden door de tekenen die het voor de ogen van het eerste beest [uit de zee] kon verrichten. (Op 13:13-14).

Dus waakzaamheid is in elk geval geboden. In Deuteronomium had Mozes echter al aangegeven hoe je *zulke* profeten kon toetsen:

> Wanneer een profeet ... uit uw midden een teken of een wonder voorspelt, dat vervolgens uitkomt, en hij verbindt daaraan een oproep om andere, u onbekende goden te volgen en te dienen – luister dan niet naar wat hij zegt. Want de HEER, uw God, wil u daarmee op de proef stellen, om te ontdekken of u hem wel met hart en ziel liefhebt (Deut 13:1-3).

Wie oproept tot het dienen van een andere 'god' dan die van de Schrift (dus ook wanneer hij die presenteert met een bijbelse naam!), is ondanks zulke tekenen en wonderen een valse profeet, en dient als zodanig te worden behandeld. En het zal om die reden zijn dat Jezus die valse profeten in zijn rede op de Olijfberg direct koppelde met de prediking van een valse 'messias' (want dat bedoelt Jezus in Mat 24:24). We zullen elke prediker dus allereerst op zijn boodschap moeten beoordelen. Maar dat vereist uiteraard wel Bijbelkennis!

Wonderen nu

Wat zijn dan 'wonderen' in onze eigen tijd? Voor sommigen alles wat ze niet kunnen verklaren. Een recent TV-programma gaf daar voorbeelden van, vaak van de soort 'klok blijft stilstaan op het moment dat de maker ervan overlijdt'. In Bijbelse zin kun je daar niets mee, dus dat slaan we over. Dan is er de categorie wenende Mariabeeldjes, en kruisbeelden die met Pasen gaan bloeden. En tenslotte zijn er de gebedsgenezingen. Wat valt er, bijbels gezien, over zulke 'wonderen' te zeggen? Beter gezegd: wat vertellen ze *ons*? In bijbelse tijden waren 'wonderen' tekenen die de waarnemer moesten overtuigen van de echtheid van een boodschap die van God Zelf afkomstig heette te zijn. Ze waren geen doel op zich, maar hadden een functie in een groter verband. De apostelen konden mensen genezen en deden dat ook in ruime mate, maar *uitsluitend* om zich te 'legitimeren' als Gods boodschappers. Paulus schrijft aan Timoteüs

dat hij een trouwe medewerker ergens ziek heeft moeten achterlaten (2 Tim 4:20), dus zelfs hij kon niet willekeurig iedereen genezen. Je leest trouwens tussen de regels door dat ook Paulus' eigen gezondheid sterk te wensen overliet, en het was blijkbaar een belangrijke bijkomende taak van 'de geliefde geneesheer Lucas' hem geneeskundig zo goed mogelijk bij te staan (2 Tim 4:11). In zulke gevallen had wonderbaarlijke genezing geen betekenis voor zijn legitimatie als apostel, en dan bezat ook hij daar ook geen bevoegdheid toe. Jezus' eerste verzoeking in de woestijn was de verleiding om zijn nieuw verkregen kracht aan te wenden ten eigen bate, maar die heeft Hij toen met kracht van de hand gewezen. Dan kunnen zijn volgelingen het niet voor minder doen.

Wat moeten *wij* daarmee?

Wonderen als een vorm van 'legitimatie' van de evangeliepredikers waren alleen nodig zolang de boodschap nog niet op schrift stond. Daarna zou ieder die toegang had tot een Bijbel kennis kunnen nemen van de geautoriseerde versie van die boodschap zonder daar een legitimatie van de boodschapper voor nodig te hebben. Sterker nog: de belangrijkste manier waarop we thans de legitimatie van een mondelinge boodschapper kunnen toetsen, is juist door die te vergelijken met dat geschreven Woord. Wonderen van de soort 'onbegrijpelijk' zijn vooral populair geworden in een tijd dat de grote massa geen toegang had tot de Schrift, omdat ze dat door de toenmalige kerk niet werd toegestaan. Ze lijken vooral een soort surrogaat legitimatie te hebben willen verschaffen aan het geloof van die dagen, en dat ijlt nog wat na in onze tijd. Gebedsgenezingen lijken juist weer voort te komen uit een verlangen de dagen van de apostelen te laten herleven. Maar ook hier geldt: iets dat in de 1e eeuw een duidelijke functie had in een groter verband, wordt er nu uitgelicht en verzelfstandigd; het wordt een doel op zichzelf, wat het toen nooit is geweest. En in het licht van Mozes' en Jezus' waarschuwingen doen we er goed aan de bijbehorende prediking uiterst zorgvuldig te toetsen aan de belangrijkste toetssteen, de Schrift. Want er zullen "valse leraars komen, die indrukwekkende tekenen en wonderen zullen verrichten om ook Gods uitverkorenen – zo mogelijk – te misleiden"; en dat is ons "van tevoren gezegd". En dan nog: wie zijn leven besteedt aan het verzorgen en uit hun isolement halen van leprapatiënten doet aanzienlijk meer voor zijn geloof dan een middeleeuwse heilige die zich in het voorjaar het kerkbezoek vergemakkelijkt door op een uitgespreide mantel een sterk gezwollen rivier over te 'varen'. En wie geen genezing kan vinden voor zijn kwalen ondanks eigen gebed – of dat van zijn plaatselijke gemeente – doet er beter aan zijn relatie met God nog eens zorgvuldig onder de loep te nemen dan om zich te wenden tot een wijd en zijd bekend staande wonderdoener. Want alleen zó bouw je werkelijk op bijbels fundament.

R.C.R.

Betesda

Eén van de poorten van de oude stad Jeruzalem is de smalle Leeuwenpoort. Ook wel Stefanuspoort genoemd, naar de naam van de diaken Stefanus (Hand 7:58). Deze poort bevindt zich tussen het oude tempelplein en de wijk Betesda.

Als we hierdoor de oude stad binnen gaan, zien we rechts de kerk en het klooster St. Anne van de Witte paters. Het complex geeft toegang tot de vijftien meter diep gelegen ruïnes van de in 1871 en 1914 opgegraven badinrichting Betesda (huis van barmhartigheid). Deze bestond uit twee, min of meer rechthoekige, baden met een totale lengte van 105 m, een breedte van 70 m, en een diepte van 8 m. Daaromheen stonden 5 zuilengangen, waarvan één zich tussen de twee baden bevond. In die zuilengangen lag een menigte zieken, blinden en verlamden, zoals de apostel Johannes in zijn evangelie vertelt (5:1-18).

Van tijd tot tijd kwam het water in het bad in beweging. De reden was niet de aanraking door een engel - wat overigens in de oudste handschriften van het evangelie niet voorkomt - maar berust op het beginsel van de hevelwerking. In de rotsbodem, waarop Jeruzalem werd gebouwd, bevinden zich meerdere holten waarin water sijpelt. Komt het water in één van die holten, door middel van een overloop, in verbinding met het bad, dan kan het verzamelde naar binnen gesijpelde water naar het bad overlopen, en de beweging daarin veroorzaken. Zodra de oppervlakte druk gelijk is, stopt de beweging van het water.

Johannes vertelt dat, als het badwater in beweging kwam, de eerste die het water aanraakte werd genezen. Nu lag daar al lange tijd een verlamde man, die maar niet op tijd in het bad kon komen. Toen Jezus daar op een sabbat was, vroeg Hij de man of hij gezond wilde worden. Natuurlijk wilde hij dat, maar hij zag geen oplossing, omdat niemand hem te hulp kwam. Hij zou altijd te laat komen. Gelukkig voor hem was de sabbat voor Jezus de dag bij uitstek, om mensen te verlossen van hun kwalen. Later op de dag trof Jezus hem aan in de tempel, en vermaande hem streng. Waarom? Bij de opgraving van de badinrichting werden kleine vertrekjes blootgelegd, die als heiligdommen voor de Griekse afgod Asklepios (de god van de geneesheren) dienst deden. Zo zien we hoe de hellenistische invloeden tot in alle delen van het leven waren doorgedrongen. Mogelijk wilde Jezus de man zeggen, dat hij niet in een dergelijke omgeving van bijgeloof thuishoorde, maar in het huis van de HERE, de Schepper van het leven.

H.d.B.

Jezus' laatste boodschap

Het boek Openbaring verklaard vanuit de Bijbel zelf

"Jezus' laatste boodschap" gaat over het boek Openbaring. Wie niet, of onvoldoende, bekend is met Openbaring zouden we willen aanraden eerst het boek "Openbaring, thema's en achtergronden" uit de serie 'de Boeken van de Bijbel' te lezen. Dat geeft de lezer een beter totaaloverzicht van het doel en de structuur van het boek Openbaring. Maar wie verder wil gaan en zich meer wil verdiepen in de details van de feitelijke tekst, kan 'doorstromen' naar 'Jezus' laatste boodschap'. Qua geboortedatum is 'Jezus' laatste boodschap' echter het oudste van de twee, want de auteur moest zelf eerst de details van de tekst doorgronden voordat hij terug kon naar de grote lijnen, en de presentatie daarvan op een wijze die ook voor de beginnende Bijbellezer duidelijk zou zijn.

Feitelijk is het boek daarom al ruim een decennium oud en de inhoud ervan, behoudens wat aanpassingen, al een kwart eeuw. Natuurlijk heeft ook de auteur sinds die tijd veel bijgeleerd. Maar dat heeft voornamelijk geresulteerd in verdere *verdieping* van inzichten niet in *gewijzigde* inzichten. We staan dus nog steeds achter de inhoud van dit boek. Maar, zoals met al onze boeken: u zou ons ernstig teleurstellen wanneer u dit boek zou beschouwen als een presentatie van 'alles wat u altijd over Openbaring hebt willen weten'. De basis van alle Bijbelstudie dient te zijn: zelf doen, zelf studeren, vertrouwd raken met Gods woord. Wanneer je dat aanleert kun je uiteindelijk zonder onze hulp verder, en dat dient toch het werkelijke doel te zijn van zulke studies.

Dit boek laat u zien waar al die beelden en symbolen in Openbaring nu eigenlijk precies vandaan komen en hoe je hun betekenis kunt doorgronden door te kijken wat ze betekenden in hun oorspronkelijke toepassing. Want wanneer je dat eenmaal ziet, rolt hun betekenis in Openbaring er grotendeels vanzelf uit.

Auteur: Rudolf Rijkeboer
Pagina's: 256 in A5 formaat

Vraag een gratis exemplaar aan via:

E-mail: info@metopenbijbel.nl **Telefoon:** 0318-845120 (ma-vr 9-20 u)